

19. Yüzyıl Nüfus Sayımlarına Göre Alaiye Sancağı

Mehmet AK*

ÖZET

Osmanlı Devletinde 19. yüzyılda yapılan nüfus sayımları çerçevesinde Alaiye sancağı nüfusu da vergi ve asker kaynağı bakımından kayıt altına alınmıştır. Alaiye sancağı için 1830 ile 1844 yılları arasında tutulan nüfus defterlerine göre nüfusun coğrafi ve idari durumu ile sosyal ve etnik gruplara dağılımını belirlemek mümkündür. Defterlerde eğitim-öğretim, ticaret ve ticari ilişkiler ile meslek grupları ve kişilerin özür durumuna dair önemli veriler bulunmaktadır. Nüfusun kent ve kırsal mekanda dağılımı açısından halk genelde köylerde yaşadığı gibi sancak içerisinde dikkate değer bir Yörük nüfusu bulunmaktadır. Az da olsa abdal ve kıbtî nüfusu yanında özellikle Alaiye merkezde çoğunluğu zanaat ve ticaretle uğraşan bir miktar gayrimüslim yaşamaktadır. Alaiye, sancak statüsünü koruduğu dönem içerisinde belirli bir nüfus artış seyri izlediği gibi nüfus dağılımı belirli dönemlere göre tablolarla ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Denizciliğin yöre insanı arasında önemli bir yeri bulunmaktadır. İdari alandaki düzenlemeler ile 1829 yılında muhtarlık teşkilatı yürürlüğe konulur konulmaz Alaiye’de de uygulanmıştır. Yeniçeri ocağı lağvedildikten sonra kurulan mansure ocağına ilk etapta asker yazılan yerlerden birisi Alaiye’dir. Eğitim-öğretime 19. yüzyıl açısından bakılınca sancak içerisinde belirli yerlerde önemli bir rağbet vardır. Ayrıca yöre ahalisinden zengin olanlar kapı halkı ile ihtişamlı bir hayat yaşamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Alaiye, Düşenbe, Manavgat, İbradı, Nüfus, Nüfus Sayımı.*

The Sanjak of Alaiye According to Censuses in the 19th Century

ABSTRACT

The population of the Sanjak of Alaiye was recorded in terms of tax and military resources by the censuses held in the Ottoman Empire in the 19th century. According to the registry of the population held for the Sanjak of Alaiye between the years 1830 and 1844, it is possible to determine the distribution of social and ethnic groups as well as their geographical and administrative situations. There is important data about educational backgrounds, business, commercial relations, professional groups and the disablement status of individuals in the registries. A considerable Yörük population lived in the Sanjak as well and they lived in the rural areas according to the distribution of population in rural and urban areas. A few non-muslims, most of whom were craftsmen and merchants, lived especially in the center of Alaiye, and there were also abdals and copts. The population of Alaiye increased during the period it protected its Sanjak status. The distribution of the population was presented in detail via tables according to various periods. Seamanship was important among the native people. The demarch (muhtarlık) institution was instigated in 1829 together with arrangements in the administrative field. As soon as it was put into action, it was applied in Alaiye as well. Alaiye was one of the first regions where soldiers were registered to the military organization of mansure which was established after the janissaries had been abolished. Natives in certain areas

* Dr., Tarib, MEB, Antalya. E-posta: mehmetak_07@hotmail.com

of the Sanjak demanded education very much in the 19th century. In addition, wealthy people of the region lived in luxury with “*Kapı balkı*” (the people who were servants of the wealthy).

Keywords: *Alaiye, Manavgat, İbradi, Population, Census of Population.*

Giriş

Anadolu'nun güneyinde, Taşeli Platosunun Akdeniz'e doğru girinti yaptığı yerin batısındaki yarımada üzerinde bulunan şehir, Türkiye Selçuklu Devleti hükümdarı Alâeddin Keykubad tarafından 1221 yılında fethedilmiş ve onun adına izafeten şehre Alaiye adı verilmiştir. Bu fetihden sonra Türkiye Selçuklu sultanlarınca kışlık merkez olarak kullanılan Alaiye, Türkmenlerin yaşadığı önemli bir ticari liman şehri olmuştur. Türkiye Selçuklu Devleti ve Karamanoğulları Beyliği hakimiyetinden sonra birkaç kez el değiştirse de 1471 yılında kesin olarak Osmanlı Devleti yönetimine geçmiş ve müstakil bir sancak haline getirilmiştir. Sancak, 1571 yılında Kıbrıs vilayetine, 1717 ile 1730 yılları arasında Adana vilayetine bağlanmış, ancak bu durum uzun sürmemiş ve tekrar Kıbrıs beylerbeyliğine tâbi olmuştur. Kıbrıs ile Adana arasında 19. yüzyılın ilk yarısında da el değiştirdiği gibi 1847 yılında bu defa Konya vilayetine bağlanmıştır. Bir süre sonra 1864 Vilayet Nizamnamesi çerçevesinde yapılan düzenlemeler ile sancak statüsüne son verilen Alaiye, 1868 yılında Teke sancağına bağlı bir kaza haline getirilmiştir. Bu döneme kadar sancak, genel olarak doğuda Selinti (Gazipaşa), kuzeyde Seydişehir ve Beyşehir, batıda Karahisar-ı Teke (Serik) ile sınır komşudur.¹ Alaiye'nin sancak statüsünü koruduğu 19. yüzyılda yapılan nüfus sayımlarına göre hazırlanan bu çalışmanın temel kaynakları 1830-1831 yılı nüfus sayım defterleri ile mevcut verilerin güncellendiği 1833-1834 yılı nüfus kayıt defterleri ve 1840-1844 yılı nüfus sayım defterleridir.²

¹ Alaiye'nin fethi ve Türk hakimiyeti için bkz. İbn Bîbî, *Selçukenâme*, (Terc. Mükrimin Halil Yınanç, Haz. Refet Yınanç-Ömer Özkan), Kitabevi, İstanbul, 2007, s. 78-80; İbrahim Hakkı Konyalı, *Alanya (Alâiyye)*, (Yay. Haz. M. Ali Kemaloğlu), Ayaydın Basımevi, İstanbul, 1946, s. 253-260; Seton Lloyd-D. Storm Rice, *Alanya ('Alâ'iyya)*, (Çev. Nermin Sinemoğlu), TTK, Ankara, 1964, s. 4-5; Necdet Öztürk, “Alanya'nın Türkler Tarafından Fethi ve Sonrasına Dair Bazı Düşünceler”, *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*, Alsav, Alanya, 2004, s. 429-430; Alaiye ahalisinin tümüyle Türkmenlerden oluştuğu ifade edilmektedir. Ebû Abdullah Muhammed İbn Battûta Tancî, *İbn Battûta Seyahatnâmesi*, (Çev. A. Sait Aykut), YKY, İstanbul, 2005, s. 274; Alaiye'de Türk hakimiyeti ve idari yapının değişim süreci için bkz. Selim Hilmi Özkan, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Gündoğmuş (Kise ve Nağlu Nahiyeleri)*, Alanya Ticaret ve Sanayi Odası Kültür Yayınları, Alanya, 2011, s. 7-22; Selim Hilmi Özkan, “XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Alâiye Sancağının İdarî Yapısı ve Nüfus Durumu”, *Uluslararası Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi (TÜBAR)*, Volume 1, Issue XXIX, Bahar 2011, s. 277-278; Fazıla Akbal, “1831 Tarihinde Osmanlı İmparatorluğunda İdarî Taksimat ve Nüfus”, *Belleten*, Cilt XV, Sayı 60, Ekim 1951, s. 623; Cahit Bilim, “Arşiv Belgelerinde ve Salmelerde Alanya”, *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*, Alsav, Alanya, 2004, s. 198; Alaiye için bkz. Mehmed Zillioğlu Evliya Çelebi, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, (Sad. Zuhuri Danışman), Özyayın Matbaası, İstanbul, 1971, s. 176-178; Charles Texier, *Küçük Asya Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi*, (Çev. Ali Suat), Cilt III, Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara, 2002, s. 447; Musa Seyirci, “Seyyahların Gözüyle Alanya”, *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*, Alsav, Alanya, 2004, s. 36-39; Alaiye'nin coğrafi durumu için bkz. Ali Rıza Gönüllü, “Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Alanya (1908-1938)”, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2003, s. 1-2; Taşeli coğrafyası için bkz. Hüseyin Saraçoğlu, *Akdeniz Bölgesi*, Cilt III, 1. Kısım, MEB, İstanbul, 1968, s. 304, 406-411.

² *BOA., NFS.d.*, 3344, s. 2-194, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); *BOA., NFS.d.*, 3345, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); *BOA., NFS.d.*, 3346, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); *BOA., NFS.d.*, 3347, s. 1-337, (1249/1833); *BOA., NFS.d.*, 3348, s. 1-289, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); *BOA., NFS.d.*, 3349, s. 3-276, (1256/1840); *BOA., NFS.d.*, 3350, s. 2-113, (25 Cemâzi-yel-

1. İdari Durum

Alaiye sancağı, 1868 yılında kaza olarak Teke sancağına bağlanana kadar, 19. yüzyılda, iç mülki yapısında kaza ve nahiye boyutuyla ciddi bir değişim geçirmemiştir. Sancak içerisindeki idari birimler, 1830 ile 1844 yılları arasında Alaiye, İbradı, Manavgat ve Düşenbe kazaları ile Alaiye'nin Dim, Girilye, Mahmudseydi, Melan, Obapazarı, Sedre, Şeyh; İbradı'nın Ormana ve Düşenbe'nin Senir nahiyeleri ile Alaiye sancağına bağlı ancak müstakil birer nahiye görünümündeki Marulye, Gödene ve Çimi'den oluşmaktadır. Bunlardan İbradı, Marulye, Gödene, Çimi ve Senir, Torosların üzerinde engebeli bir arazi yapısına sahiptir. Alaiye'nin 1830 ile 1834 yıllarında 2'si Rum olmak üzere 13 merkez mahallesi vardır. Bir süre sonra Sugözü ile Bahçearası, Aşağıkilise ile Yukarıkilise mahalleleri birleştirilirken, Rumtaş köyü mahalleye dönüştürülüp merkeze bağlandığı halde mahalle sayısı 1840 yılında da aynı kalmıştır. İbradı'nın 1830 yılında 3 mahallesi varken 1833 yılında Dereköy de mahalle yapıp merkeze bağlanınca 4 mahallesi olmuştur. Yine 1830 yılında mahallesi bulunmayan Mahmudseydi'nin 1840 yılında 6 mahallesi kayıtlıdır. Bunların yanı sıra Marulye'nin 4, Gödene'nin 3, Çimi'nin 4 mahallesi bulunmaktadır. Nahiyelerin çoğunun merkezi, aynı adla anılan köy iken bazıları köylerin birleştirilmesi ile oluşturulan idari bir birimdir. Mesela herhangi bir merkez mahallesi ve köyü belirtmeyen ancak bir kısım köyün tabii olduğu Sedre, Dim, Girilye ve Melan, idari ve mali birer birim olarak kurulmuş nahiyelerdir. Yine merkezi Sarılar köyü olan Manavgat kazası ile Pazarcı köyü olduğu anlaşılan Düşenbe kazasının herhangi bir merkez mahallesi yoktur. Ayrıca Manavgat ve Düşenbe'de mezra niteliği taşıyan küçük köyler bulunmaktadır. Sancağa tabii merkezî yerlerde kısmen mahalle; genelde ise köy yapılanması olup, Yörükler de bu idari teşkilat içerisindeydi.³

Alaiye sancağında 1830 yılında serbevvâbini dergâh-ı muallâdan Elhac İsmail Ağa mütesellim; Abdullah Ağa kethüda; Kalaycızade Esseyid Hafız Ahmet Efendi naib; Esseyid Mehmed Emin Efendi müftü olarak görevlidir.⁴ Aynı tarihlerde Manavgat kazasının âyân ve voyvodası Tugayzade Ali Ağa olup, 1840 yılında muhassıl vekilliği yapmaktadır. Yörede Tugayoğulları namı ile bilinen bu aile fertleri, âyânlıktan voyvodalığa, müdürlükten meclis üyeliğine kadar farklı mevki ve makamlarda Manavgat'ta uzun süre etkili olmuşlardır. Aynı zamanda Manavgat kazası hakimi Salur

evvel 1259/23 Haziran 1843); *BOA., NFS.d.*, 3351, s. 6-26, (1260/1844); *BOA., NFS.d.*, 3352, s. 2-73, (5 Ramazan 1246/17 Şubat 1831); *BOA., NFS.d.*, 3353, s. 2-114, (23 Ramazan 1249/3 Şubat 1834); *BOA., NFS.d.*, 3354, s. 2-184, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); *BOA., NFS.d.*, 3355, s. 2-70, (15 Şa'bân 1246/29 Ocak 1831); *BOA., NFS.d.*, 3356, s. 2-170, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); *BOA., NFS.d.*, 3357, s. 2-157, (25 Ramazan 1246/9 Mart 1831); *BOA., NFS.d.*, 3358, s. 1-313, (1249/1833); *BOA., NFS.d.*, 3359, s. 2-221, (1256/1840); *BOA., NFS.d.*, 3360, s. 2-75, (15 Receb 1246/30 Aralık 1830); *BOA., NFS.d.*, 3361, s. 2-189, (1249/1833); *BOA., NFS.d.*, 3362, s. 4-114, (1256/1840); *BOA., NFS.d.*, 3363, s. 2, (1259/1843); *BOA., NFS.d.*, 3365, s. 2-17, (17 Receb 1246/1 Ocak 1831); *BOA., NFS.d.*, 3366, s. 2-9, (1249/1833); *BOA., NFS.d.*, 3367, s. 1, (1 Muharrem 1252/18 Nisan 1836); *BOA., NFS.d.*, 3368, s. 2-13, (1256/1840).

³ *BOA., NFS.d.*, 3349, s. 96-110, (1256/1840); *BOA., NFS.d.*, 3365, s. 2-17, (17 Receb 1246/1 Ocak 1831); *BOA., NFS.d.*, 3366, s. 2-9, (1249/1833); *BOA., NFS.d.*, 3368, s. 2-13, (1256/1840); Mesela 16. yüzyılda da herhangi bir mahallesi bulunmayan Manavgat ve Düşenbe kazaları, köylerden oluşan idari bir birlik görünümündedir. Behset Karaca, *XV. ve XVI. Yüzyıllarda Manavgat Kazası*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2009, s. 35-36.

⁴ *BOA., NFS.d.*, 3344, s. 160, (1 Cemâzi-yel-âhîr 1246/17 Kasım 1830); *BOA., NFS.d.*, 3345, s. 2, 5, (1 Cemâzi-yel-âhîr 1246/17 Kasım 1830).

köyünden olup yine bu köyde oturan Ömer Efendi'dir.⁵ İstanbul'da 1829 yılında uygulanan muhtarlık teşkilatının taşradaki yerleşim alanlarında 1833 ile 1836 yılları arasında kurulduğu belirtilmesine⁶ rağmen Alaiye'de mahalle ve köyler ile Yörüklerin başında 1830 yılında görevli muhtarlar bulunmaktadır ki II. Mahmut'un emriyle muhtarlık teşkilatı yürürlüğü girer girmez Alaiye'de de uygulamaya konulmuştur. Alaiye merkez mahallelerinde 1840 yılında muhtar yoktur ancak diğer mahalle, köy ve Yörüklerin başına muhtar tayin edilmiştir. Hatta bu tarihte muhtar-ı evvel ve muhtar-ı sani sıfatıyla çoğu köyde iki muhtar görev yapmaktadır. Böylece taşradaki yeni idari yapılanma ile idari ve mali alanda muhtarlara önemli sorumluluklar yüklenip vergi ve asker talebi hususunda doğrudan muhatap alındıkları anlaşılmaktadır.⁷

2. Sosyo-Ekonomik Durum

Nüfus, bir ülkenin milli güç unsurlarından birisi olup Alaiye sancağına ait 19. yüzyıl nüfus sayım defterleri, nüfus ve sosyal yapı bakımından önemli veriler içermektedir. Alaiye'de ilk nüfus sayımı 1830 yılı sonlarında başlamış ve 1831 yılı içerisinde bitirilmiştir. Yine 1833 ile 1834 yılında tutulan nüfus defterleri vardır ancak bu bir sayımdan ziyade ölüm vakalarının düşülüp yeni doğanların eklendiği mevcut verilerin güncellenmesi ile ilgilidir. Bu defterlerin sonunda yeni doğanların sonraki tarihlerde kaydedildiği açıkça görülmektedir. Dolayısı ile bu defterler bir nüfus kütüğü gibi hazırlanmış olmalıdır. İlk sayımdan sonra büyük oranda 1840 yılında yapılan sayım ile ilgili defterler daha sistemli bir şekilde tutulmuş ancak sayım işlemi tam olarak 1844 yılında tamamlanmıştır. Genel olarak ayrıntılı kayıtların bulunduğu nüfus defterlerindeki veriler ile icmal nüfus defterlerindeki veriler birbirine yakın olmakla birlikte çoğu zaman birbirini tutmamaktadır. Bu nedenle nüfus verilerinde genellikle asıl defterler esas alınmış olup icmal defterlerin verileri gerekli durumlarda kullanılmıştır.⁸

⁵ "Kaşa-i mezbur âyânı ve voyvodası orta boylu kara bıyıklı Tuğayzâde Ali Ağa ibni İbrahim sinn 28", "Kaşa-i mezbur hakimi uzun boylu kumral sakallı Ömer Efendi ibni Mehmed sinn 50", BOA., NFS.d., 3355, s. 2, 15, (15 Şa'bân 1246/29 Ocak 1831); "Uzun boylu kara sakallı muhasıl vekili Tuğayzâde Ali Efendi bin İbrahim Efendi sinn 41", BOA., NFS.d., 3354, s. 100, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); Tuğayoğulları için ayrıca bkz. Mehmet Ak, "Manavgat'ta Bir Âyân Ailesi Tuğayoğulları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, Volume 3, Issue 12, Summer 2010, s. 28-34.

⁶ Musa Çadircı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Durumu*, TTK, Ankara, 1997, s. 38-40.

⁷ BOA., NFS.d., 3344, s. 2-194, (1 Cemâzi-yel-âhîr 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3347, s. 1-337, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3348, s. 1-289, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); BOA., NFS.d., 3349, s. 48-264, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3352, s. 2-71, (5 Ramazan 1246/17 Şubat 1831); BOA., NFS.d., 3353, s. 2-108, (23 Ramazan 1249/3 Şubat 1834); BOA., NFS.d., 3354, s. 2-177, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); BOA., NFS.d., 3355, s. 2-63, (15 Şa'bân 1246/29 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3356, s. 2-170, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); BOA., NFS.d., 3357, s. 9-157, (25 Ramazan 1246/9 Mart 1831); BOA., NFS.d., 3358, s. 14-311, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3359, s. 2-214, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3360, s. 2-74, (15 Receb 1246/30 Aralık 1830); BOA., NFS.d., 3361, s. 2-186, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3362, s. 4-113, (1256/1840).

⁸ BOA., NFS.d., 3344, s. 2-194, (1 Cemâzi-yel-âhîr 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3345, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhîr 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3346, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhîr 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3347, s. 1-337, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3348, s. 1-289, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); BOA., NFS.d., 3349, s. 3-276, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3350, s. 2-113, (25 Cemâzi-yel-evvel 1259/23 Haziran 1843); BOA., NFS.d., 3351, s. 6-26, (1260/1844); BOA., NFS.d., 3352, s. 2-73, (5 Ramazan 1246/17 Şubat 1831); BOA., NFS.d., 3353, s. 2-114, (23 Ramazan 1249/3 Şubat 1834); BOA.,

Osmanlı topraklarında 19. yüzyılda gerçekleştirilen nüfus sayımlarındaki asıl amaç vergi ve asker kaynağını belirleyip kontrol altında tutmak olduğu için sadece erkek nüfus, yeni doğandan başlayıp en yaşlısına kadar kayda geçirilmiştir. Kayıt sırasında yaş ve açık eşkal tarifleri ile bir kişi dış görünüş itibarıyla tasvir edilmiştir. Kısa, orta, uzun boylu; ak, kara, kır, ala kır, kara tıraş, sarı tıraş, köse, köse tıraş, kumral, müzellef, sarı, sarı top sakallı, şâbb-ı emred; ter, kara, sarı, kumral bıyıklı; çil, kara yağız, ak benizli ve esmer benizli gibi ayrıntılı eşkal tarifleri bulunmaktadır. Ayrıca Anamurlu, Boşnakoğlu, Çakaloğlu, Demircioğlu, Düşenbeli, Hatiboğlu, Horzumoğlu, İçilli, İzmirli, Macaroğlu, Kahvecioğlu, Kalaycıoğlu, Kalyoncu, Kethüdaoğlu, Selintili, Tekelioğlu, Töngüşoğlu, Türkmenoğlu, Yörükzioğlu ve Yörükoğlu gibi yer, lakap, soy ve sülale adı ile ilgili ek eşkal tanımlamaları vardır.⁹

Alaiye sancağında, şehirlerde yaşayanlar ile köylüler, Yörükler, abdallar ve kıbtiler müslim ahali içerisinde yer alırken, gayrimüslim ahali Alaiye merkezde yaşayan yerli Rumlardan oluşmaktadır. Ayrıca çevre sancaklardan gelip yabancı statüsünde kaydedilen Alaiye ve İbradı'da ticaret ve zanaatla uğraşan bir kısım müslim ve gayrimüslim ahali bulunmaktadır. Böyle bir nüfus yapısına sahip Alaiye'nin, sancak statüsünü koruduğu dönem içerisinde vergi ve asker kaynağını belirlemek amacıyla yapılan sayımlarda genel nüfus, 1830-1831'de 29.102; 1833-1834'de 30.847 olup hane kaydı bulunmazken; 1840-1844'de 13.147 hanede 33.456'dır. Sancak nüfusu belirli bir artış seyri izlemekle birlikte bu artış oranı 1830 ile 1844 yılları arasında ortalama %7'dir. Mevcut verilerdeki erkek nüfusu olup bir bu kadar da kadın olduğu varsayılırsa dönem içerisinde bu sayının 60.000 ile 70.000 arasında değiştiği tahmin edilebilir. Sancak nüfusunun çoğunluğu kırsal kesimde yaşamakta ve bunların büyük bir kısmı köylü kesiminden oluşmaktadır. Alaiye, Mahmudseydi, İbradı, Marulye, Gödene ve Çimi, merkez mahallelere ayrılmakta ve şehir yerleşimi özelliği taşımakta ancak bunların dışında kalan Manavgat ve Düşenbe kazaları ile diğer nahiyeler tamamen kırsal yerleşim ağırlıklıdır. Sancağın 1830 ile 1844 yılları arasında genel nüfusunun ortalama %19'u merkez mahallelerde yaşamaktadır. Buralarda yaşayan yönetici grup

NFS.d., 3354, s. 2-184, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); *BOA.*, *NFS.d.*, 3355, s. 2-70, (15 Şa'bân 1246/29 Ocak 1831); *BOA.*, *NFS.d.*, 3356, s. 2-170, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); *BOA.*, *NFS.d.*, 3357, s. 2-157, (25 Ramazan 1246/9 Mart 1831); *BOA.*, *NFS.d.*, 3358, s. 1-313, (1249/1833); *BOA.*, *NFS.d.*, 3359, s. 2-221, (1256/1840); *BOA.*, *NFS.d.*, 3360, s. 2-75, (15 Receb 1246/30 Aralık 1830); *BOA.*, *NFS.d.*, 3361, s. 2-189, (1249/1833); *BOA.*, *NFS.d.*, 3362, s. 4-114, (1256/1840); *BOA.*, *NFS.d.*, 3363, s. 2, (1259/1843); *BOA.*, *NFS.d.*, 3365, s. 2-17, (17 Receb 1246/1 Ocak 1831); *BOA.*, *NFS.d.*, 3366, s. 2-9, (1249/1833); *BOA.*, *NFS.d.*, 3367, s. 1, (1 Muharrem 1252/18 Nisan 1836); *BOA.*, *NFS.d.*, 3368, s. 2-13, (1256/1840).

⁹ *BOA.*, *NFS.d.*, 3344, s. 2-194, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); *BOA.*, *NFS.d.*, 3345, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); *BOA.*, *NFS.d.*, 3346, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); *BOA.*, *NFS.d.*, 3349, s. 3-276, (1256/1840); *BOA.*, *NFS.d.*, 3351, s. 6-26, (1260/1844); *BOA.*, *NFS.d.*, 3352, s. 2-73, (5 Ramazan 1246/17 Şubat 1831); *BOA.*, *NFS.d.*, 3354, s. 2-184, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); *BOA.*, *NFS.d.*, 3355, s. 2-70, (15 Şa'bân 1246/29 Ocak 1831); *BOA.*, *NFS.d.*, 3356, s. 2-170, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); *BOA.*, *NFS.d.*, 3357, s. 2-157, (25 Ramazan 1246/9 Mart 1831); *BOA.*, *NFS.d.*, 3359, s. 2-221, (1256/1840); *BOA.*, *NFS.d.*, 3360, s. 2-75, (15 Receb 1246/30 Aralık 1830); *BOA.*, *NFS.d.*, 3362, s. 4-114, (1256/1840); *BOA.*, *NFS.d.*, 3363, s. 2, (1259/1843); Sakalı bıyığı çıkmamış delikanlılar için şâbb-ı emred, Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, (Neşr. Ahmed Cevdet), İkdâm Matbaası, Dersa'âdet, 1317, s. 761; Sakalı yeni çıkan delikanlılar için müzellef kavramı kullanılmıştır. Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, (Haz. Aydın Sami Güneçal), Aydın Kitabevi, Ankara, 2005, s. 792.

dışında kalan şehir ahalişi, ticaret ve çeşitli zanaat işleri ile uğraşmaktadır. Aynı zamanda %81'i kırsal kesimde bulunan sancak nüfusunun %69'unu köylü kesimi oluşturmaktadır. Bunların asıl meşgulliyetleri tarım olup kısmen hayvancılık yapmaktadırlar. Alaiye merkez ahalisinin bile 1844 yılında önemli ölçüde tarım arazisi tasarruf ettikleri ve bu alanda vergi ödedikleri görülmektedir. Yine İbradı ve Manavgat'taki malikane, eşkinci timarı ve vakıf arazisi kayıtları tarım yapılan alanlar ve özellikleri ile gelir kaynaklarını göstermektedir. Genellikle tarımla uğraşan köylüler bu alanda devlet için önemli bir vergi kaynağı niteliği taşımaktadır.¹⁰

Köylü kesimi dışında kalabalık bir Yörük nüfusunu bünyesinde barındıran sancak genelinde, konargöçer hayat yaşayan çok sayıda oymak ve oba bulunmaktadır. Bunlardan Basırlı, Toslaklı ve Cıkcilliuşağı'ndan bir kısmı 1830 yılında İçkala Mahallesi ahalişi ile beraber yazılmıştır. Basırlılar, 1833 yılında İçkala'ya tabi ayrı yazılırken 1840 yılında bunların üçü de kala perakendesisi olarak ayrı ayrı kaydedilmiştir. Ayrıca Basırlılar, Eskiörükler içerisinde çıkmış bir obadır. Mahmudseydi nahiyesinde yaşayan Çarıklı, Çıplaklı, Hacımehmedli, Hacıveliler, Omurlu, Porsunlu, Sıçanlı, Toslaklı ve Tosmurlu Yörükleri, Mahmudseydi evkafına tabidir. Dim nahiyesindeki Karakocalı Yörükleri, Kıvrasıl avarızhanesi içerisinde yer almaktadır. Genellikle Sedre nahiyesinde Aliefendiuşağı, Arablı, İsbathlı, Keşafı ve Şarabsa Yörükleri bulunmakla birlikte Şarabsa göçebesi olarak bahsedilenler, ekrad ve kürt şeklinde de kayıtlara geçmiştir. Yine birçok oba ve oymağın barındığı Manavgat, Yörük nüfusu bakımından oldukça yoğundur ve hatta bu kazadaki köylerin bir kısmı da konargöçerdir. Mesela Kemer köyünün tamamı İçil Yörükânından olan Ferhadlı Yörüklerinden iken Yavşu köyü, Teke sancağından gelen Töngüşlü Yörükleri ile meskundur. Ayrıca Abdülmümin Bey, Çerkezli, Çolaklı, Fettahlı, Halil Bey, Karahacılı, Perakende, Saçıkara, Töngüşlü ve Yörükân-ı Eski olarak geçen Eskiörükler yanında Honamlı Yörüklerinin Adıgüzel, Bekmezciler, Çoşlu, Çölmeoğlu, Hacıceliller, Karaevli, Köleoğlu namı diğer Hacımahmudlu, Ötgünlü ve Recebler obaları, Manavgat içerisinde konargöçer hayatı

¹⁰ BOA., NFS.d., 3344, s. 2-194, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3345, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3346, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3347, s. 1-337, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3348, s. 1-289, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); BOA., NFS.d., 3349, s. 3-276, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3350, s. 2-113, (25 Cemâzi-yel-evvel 1259/23 Haziran 1843); BOA., NFS.d., 3351, s. 6-26, (1260/1844); BOA., NFS.d., 3352, s. 2-73, (5 Ramazan 1246/17 Şubat 1831); BOA., NFS.d., 3353, s. 2-114, (23 Ramazan 1249/3 Şubat 1834); BOA., NFS.d., 3354, s. 2-184, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); BOA., NFS.d., 3355, s. 2-70, (15 Şa'bân 1246/29 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3356, s. 2-170, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); BOA., NFS.d., 3357, s. 2-157, (25 Ramazan 1246/9 Mart 1831); BOA., NFS.d., 3358, s. 1-313, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3359, s. 2-221, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3360, s. 2-75, (15 Receb 1246/30 Aralık 1830); BOA., NFS.d., 3361, s. 2-189, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3362, s. 4-114, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3363, s. 2, (1259/1843); BOA., NFS.d., 3365, s. 2-17, (17 Receb 1246/1 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3366, s. 2-9, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3368, s. 2-13, (1256/1840); Ayrıca sayımın amacı ve 1831 yılı Alaiye nüfus verileri için bkz. Enver Ziya Karal, *Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831*, Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1943, s. 10-11, 19, 22, 116-117; Kemal H. Karpat, *Osmanlı Nüfusu (1830-1914) Demografik ve Sosyal Özellikleri*, (Çev. Bahar Tırnakçı), Tarih Vakfı, İstanbul, 2003, s. 47, 58, 153; Alaiye'de tarım için bkz. Selahittin Özçelik, "XIX. Yüzyıl Ortalarında Alanya Kaza Merkezinde Ekonomik Hayat", *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri IV*, Alsav, Alanya, 2007, s. 182-185, 196-198; Alaiye'de sosyal hayat için bkz. Nazım Karagedik, "XIX. Yüzyıl Ortalarında Alaiye Merkezinde İskan-Nüfus ve Mesleki Yaşam (1844 Tarihli Temettuat Defterlerine Göre)", *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri IV*, Alsav, Alanya, 2007, s. 237.

sürdürmektedir. Honamlılar, belgelerde Saçıkara olarak da geçmektedir. Honamlı obalarından Kızılağaç'ta meskun olan Karaevliler, İbradılılara çobanlık yapmaktadır. Marulye'nin Fakihler mahallesinde yaşayan Yörükler olduğu gibi Çimi içerisinde Göktepe'de kayıtlara geçmiş konargöçer ekra d taifesi bulunmaktadır. Düşenbe'de kalabalık bir şekilde yaşayan Hacısalı Yörükleri, harameynü'ş-şerifeyn evkafına tabidir. Senir nahiyesi, Yörük nüfusu bakımından yoğun olup burada başlarında bulunan beylerinin adıyla anılan birçok oba ve oymak bulunmakta ve çoğu defa oba kavramı ile nitelenmektedirler. Bunlar Alaybeyleri, Arablar, Bozahmedli, Çakallı, Çepel, Delibaş, Hacıahmedler, Hacısaoglu Hüseyin Ağa, Hacısaoglu Kepez Ağa, Hacısaoglu Mehmed Ağa, Hacılar, Hacıoğlu Ali Ağa, Halidağalar, Hamidler, Hocalı, İsaoglu Ali Ağa, Kademağalar, Kadiağalar, Kadılar, Kakaçlar, Karaboynuz, Karakaya, Köleler, Kurşunlu, Mısırlı, Namaras, Okurcalar, Paşalar, Rışvanağalar, Saraçlı, Sariağalar, Söylemezli, Sülekli, Topalmusalar ve Zilli Ali adıyla bilinen oba ve oymaklardır. Hacısalı Yörükleri, 1834 yılından sonra uflanıp genellikle başlarında bulunan beylerinin adı ile oba olarak yazılmışlardır. Çepel Yörükleri, Isparta'dan gelmiştir. Topalmuslar, muhtemelen birlikte yazıldıkları Saraçlı Yörüklerinin bir obasıdır. Böyle kalabalık bir Yörük nüfusuna sahip olan Alaiye sancağında Yörüklerin genel nüfus içerisindeki oranları 1830 ile 1834 yılları arasında ortalama %8,5 iken 1840 ile 1843 yılları arasında ortalama %15,2'dir. Senir nahiyesinde konargöçer hayat çok yaygındır ve bu nahiyeye bağlı Arablar, Habibler, Hacıahmedler, Kakaçlar, Karaboynuzlar, Karakaya, Kelaliler, Köleler, Namaras, Okurcalar ve Sariağalar 1830 ile 1834 yılları arasında köy olarak kaydedilmelerine rağmen 1840 yılında oba olarak konargöçer yazılmışlardır. Hem bunlar, hem de önceki sayımlarda bulunmayan ancak 1843 yılında sayıma yeni dahil edilen Abdülmümin Bey, Çolaklı, Fettahlı, Halil Bey, Honamlı ve Perakende Yörükleri, 1840 ile 1843 yılları arasında konargöçer nüfus oranındaki yaşanan artışta önemli derecede etkilidir.¹¹

¹¹ BOA., NFS.d., 3344, s. 59-73, 134-140, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3345, s. 10-11, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3347, s. 51-53, 160-203, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3348, s. 1-12, 69-70, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); BOA., NFS.d., 3349, s. 45-47, 71-72, 111-112, 118-137, 266-276, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3350, s. 2-113, (25 Cemâzi-yel-evvel 1259/23 Haziran 1843); BOA., NFS.d., 3354, s. 105-106, 172-184, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); "Karye-i Yarızı filasıl Antalya kazası Yörükânından Töngüşlü cemaati perakendesinden olup on beş seneden beri karye-i mezburde iskan eden aşair", BOA., NFS.d., 3355, s. 6-8, 28-29, 58-70, (15 Şa'bân 1246/29 Ocak 1831); "Karye-i Kemer filasıl İçil Yörükânından olup yüz seneden beri karye-i merkûmda iskan eden hane-i avarıza dahil olan Ferhatlı Aşairi", "Kızılağaç da iskan eden Yörükân cemaati Karaevli İbradı çobanları", BOA., NFS.d., 3356, s. 137-158, 168-170, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); BOA., NFS.d., 3357, s. 135, (25 Ramazan 1246/9 Mart 1831); BOA., NFS.d., 3358, s. 283, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3359, s. 38, (1256/1840); "Cemaat-i Yörükân kaza-i mezburda tâbi harameynü'ş-şerifeyn evkafından Hacısalı cemaati baymenişinân bâdiye", "Düşenbe kazasına muzâfa Senir nahiyesine tâbi nefsi Senir karyesi abalilerinden eyyâm-ı şitâda kaza-i mezburde vâki' kura ve bâdiyelerde iskan edenlerin esamileridürki ber-vech-i âti beyan olunur", BOA., NFS.d., 3360, s. 18-30, 41-54, (15 Receb 1246/30 Aralık 1830); "Kaza-i mezburda tâbi harameynü'ş-şerifeyn evkafından Hacısalı cemaatinden aşiret-i Yörükân esamisini beyan", "Düşenbe kazasına tâbi Senir nahiyesine tâbi nefsi Senir karyesi abalilerinden eyyâm-ı şitâda kaza-i mezbur sevâbilinde vâki' kura ve bâdiyelerde iskan edenler", BOA., NFS.d., 3361, s. 20-24, 52-128, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3362, s. 70-114, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3365, s. 3, 6, 11-15, (17 Receb 1246/1 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3366, s. 2-3, 6, 8, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3368, s. 2-3, 9-13, (1256/1840); Honamlı Yörükleri ve obaları için bkz. Mehmet Ak, "19. Yüzyılda Teke Yöresi Yörüklerinin Sosyo-Ekonomik Durumu", *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Antalya, 2012, s. 29-30.

Abdal ve kıbtî olarak kaydedilenlerin genel nüfusa oranları %0,29'dur. Haymenişîn bâdiye veya bâdiye-nişîn kaydına göre bunların yerleşik bir düzenlerinin olmadığı anlaşılmaktadır. Yine bunlardan asker yazılmamış ve icmallerde nüfusları gösterilmesine rağmen genel nüfusa dahil edilmemişlerdir.¹²

Müslim ahali dışında kalan ve Alaiye merkez Aşağı ve Yukarıkilise mahallelerinde yaşayan Rumlar ile diğer sancaklardan gelip ticaret ve zanaatla uğraşan gayrimüslim ahalinin 1830 ile 1844 yılları arasında genel nüfus içerisindeki oranları ortalama %1,7'ye tekabül etmektedir. Başlarına 1830 yılında her iki mahallenin papazları kahya olarak ayrı ayrı görevlendirildikleri gibi bunların vergi muafiyetleri bulunmaktadır. Yine aynı tarihte gayrimüslimler sayılırken gelir durumlarına göre âlâ, evasıt ve edna olarak üç gruba ayrılıp vergi ödeme güçleri belirlenmiştir. Bunlara ait 16 âlâ, 140 evasıt ve 124 edna kaydı bulunmaktadır ki buna göre orta düzeyde gelirleri olduğu anlaşılmaktadır.¹³ Bu orta düzey gelir durumunu 1850 yılı meslek ve vergi kaydında da görmek mümkündür. Nitekim 540 kuruş 9 akçe 60 para âlâ, 3.420 kuruş 114 akçe 30 para evasıt, 2.190 kuruş 146 akçe 15 para edna olmak üzere gayrimüslim ahali 6.150 kuruş 269 akçe ödemekle yükümlü tutulmuşlardır.¹⁴

Ayrıca Alaiye sancağına başka sancaklardan gelip 1830 yılında yabancı statüsünde kaydedilen ve genel nüfus içerisinde dahil edilen kişiler, hizmetkarlık başta olmak üzere idari ve adli görevler ile eğitim ve ticaret yanında berber, boyacı, marangoz, demirci, dikici, değirmenci, kahveci, dülger, kayıkçı ve ekmekçi gibi mesleklere mensuptur. Bunlardan Müslim ahali Adapazarı, Ağrıboz, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Beyşehir, Bolu, Bozkır, Burdur, Çatalca, Eflani, Eğin, Erzincan, Geyve, Hadim, İstanbul, Karaman, Kastamonu, Kıbrıs, Kocaili, Konya, Kütahya, Mora, Niğde, Rumili, Selinti, Seydişehir, Sirt, Şıhlar, Trabzon ve Üsküdar'dan gelirken; gayrimüslimlerin çoğu Kıbrıslı olup bir kısmı Akşehir, Antalya, Denizli, Diyarbakir, Isparta, İstanbul, Kırkkilise, Konya, Kula, Muğla, Niğde ve Van'dan gelmiştir.¹⁵ Gayrimüslimlerden yabancı statüsünde kaydedilenlerin miktarı 1830 yılından sonra azalırken nüfus verilerine göre bunların çoğunun Alaiye'de yerleştiği anlaşılmaktadır. Yine 1843 yılında Alaiye ve İbradı'da bulunan yabancı reaya Antalya, Isparta ve Kıbrıs'tan gelen boyacı, duvarcı, kalaycı, dülger ve bohçacı gibi meslek erbabından oluşmaktadır.¹⁶

¹² "Tâife-i Kibtîyan bâdiye-nişîn", *BOA., NFS.d.*, 3344, s. 41, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); *BOA., NFS.d.*, 3347, s. 103, (1249/1833); *BOA., NFS.d.*, 3348, s. 106-109, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); *BOA., NFS.d.*, 3354, s. 108-109, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); "Cemaat-i Hasan Abdallî haymenişîn bâdiye", *BOA., NFS.d.*, 3355, s. 14-15, (15 Şa'bân 1246/29 Ocak 1831); *BOA., NFS.d.*, 3356, s. 160-161, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); *BOA., NFS.d.*, 3359, s. 61, (1256/1840); *BOA., NFS.d.*, 3365, s. 2, 7, 13-14, 17-18, (17 Receb 1246/1 Ocak 1831); *BOA., NFS.d.*, 3366, s. 2, 4, 8-9, (1249/1833); *BOA., NFS.d.*, 3368, s. 12-13, (1256/1840).

¹³ *BOA., NFS.d.*, 3345, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); *BOA., NFS.d.*, 3346, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); *BOA., NFS.d.*, 3351, s. 6-26, (1260/1844); *BOA., NFS.d.*, 3356, s. 164, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); *BOA., NFS.d.*, 3363, s. 2, (1259/1843); *BOA., NFS.d.*, 3365, s. 17-18, (17 Receb 1246/1 Ocak 1831); *BOA., NFS.d.*, 3366, s. 4, 7, (1249/1833); *BOA., NFS.d.*, 3367, s. 1, (1 Muharrem 1252/18 Nisan 1836); *BOA., NFS.d.*, 3368, s. 5-8, (1256/1840).

¹⁴ *BOA., NFS.d.*, 3364, s. 2-8, (8 Muharrem 1267/13 Kasım 1850).

¹⁵ *BOA., NFS.d.*, 3345, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830).

¹⁶ *BOA., NFS.d.*, 3363, s. 2, (1259/1843).

Ayrıca Alaiye mutasarrıflığı görevine 1811 yılında getirilen mîrimîranikirâmdan Esseyid Abdi Paşa, bir süre bu işi yapmış ancak 1831 yılında herhangi bir görevi bulunmadığı gibi yaşı oldukça ilerlemiştir. Çimi'nin Soğanlı Mahallesinde oturan paşanın emrinde 6 gulâmı bulunmaktadır.¹⁷ Aynı mahallede oturan ve muhtemelen Abdi Paşanın kardeşi olan Abdullah Paşanın da 1840 yılında emrinde 4 gulâmı vardır.¹⁸ Benzer saltanatlı yaşam 1831 yılında Manavgat âyânı Tugayzade Ali Ağa'da da görülmekte ve emrinde çalışan 2 uşakzade, 2 hizmetkar ve 1 gulâm bulunmaktadır.¹⁹ Görkemli hayatı 1841 yılında da devam ettiren Tugayoğlu Ali'nin emrinde bu defa 9 zenci gulâm çalışmaktadır.²⁰ Bunların yanı sıra Kadı Abdurrahman Paşa ve oğulları Abdullah Paşa ile müderris Mehmet Bey 1809 yılında Tekelioğlu İbrahim tarafından ortadan kaldırılmalarına rağmen Mehmet Beyin oğlu Abdurrahman Bey, bu arbededen kurtulduğu gibi 1841 yılında İbradı Orta Mahalle'de yaşamaktadır.²¹ Yine Nakşibendi tarikatına mensup Şeyh Abdurrahman Efendi Ormana'da ikamet etmektedir.²²

Önde gelen kişiler yanında dönem içerisinde Alaiye sancağında yaşayan ahalinin idari görev ve meslekleri ile eğer varsa özür durumları ile ilgili ayrıntılı kayıtlar bulunmaktadır. Sayımlardaki esas gaye vergi ve asker kaynağını belirlemek olduğu için bir kişinin açık eşkali ile yaşı yazılıp özel bir durumu veya mesleği var ise mutlaka belirtilmiştir. Nüfus verileri içerisinde Müslim ahalinin meslek kaydına yeterince yer verilmezken gayrimüslimlerin ayrıntılı meslek kaydının bulunması, Müslim ahalinin asker kaynağı niteliğini, gayrimüslim ahalinin vergi kaynağı niteliğini belirlemenin önceliği ile yakından ilgili olmalıdır. Yörede yapılan 1830-1831 sayımında sosyal hayat açısından zengin istatistiki bilgiler mevcutken 1840-1844 verilerinde daha çok idari ve askeri durum ile bir kişinin özür durumu var ise belirtilmiştir. Alîl, amâ, a'rec, ayn-ı vâhid, ayn-ı ma'zûr, budala, çolak, illet-i nüzûl, eğriboyun, fıtık, kötürüm, mecnûn, mâriz, masrû', ma'zûr, mecrûh, meczûb, meflûc, sağır, topal, yekçeşm ve yek-dest belirlenen özür durumları arasındadır. İlk sayımda özür durumu yok denecek kadar az iken 1840-1844'de belirlenen özür durumu genel nüfusun %1,47'sine denk gelmekte ve böylece yörenin asker ve vergi kaynağı ortaya çıkmaktadır. Özür grubu oranının değişiminde ilk sayımın gagesinin halk tarafından yeterince anlaşılabilmesi ancak ikinci

¹⁷ "Mîrimîranikirâmdan uzun boylu ker sakallı Esseyid Abdi Paşa ibni İbrahim Paşa sinn 70", BOA., NFS.d., 3357, s. 116, (25 Ramazan 1246/9 Mart 1831); Abdi Paşa hakkında ayrıca bkz. Konyalı, a.g.e., s. 378-380; Francis Beaufort, *Karamanya*, (Çev. Ali Neyzi-Doğan Türker), Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya, 2002, s. 167.

¹⁸ "Uzun boylu ak sakallı atıfetli Abdullah Paşa bin İbrahim Paşa sinn 55", BOA., NFS.d., 3359, s. 44, (1256/1840).

¹⁹ BOA., NFS.d., 3355, s. 2, (15 Şa'bân 1246/29 Ocak 1831).

²⁰ BOA., NFS.d., 3354, s. 100, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841).

²¹ "Merhum Kadı Paşa hafidi dergâb-ı âli kapıcıbaşlarından Esseyid Abdurrahman Bey", "Uzun boylu kara sakallı serbevvâbin-i dergâb-ı âli Kadı Paşa hafidi Esseyid Abdurrahman Efendi bin Mehmed sinn 38", BOA., NFS.d., 3354, s. 2, 15, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); Kadı Abdurrahman Paşa ve oğullarının idamı hakkında bkz. Fahrettin Tızlak, "Tekelioğlu İsyanı", XIII. Türk Tarih Kongresi Bildirileri, Cilt III, Kısım I, TTK, Ankara, 2002, s. 245; Süleyman Fikri Erten, *Antalya Tarihi*, Tan Matbaası, İstanbul, 1940, s. 101-102; Süleyman Fikri Erten, *Tekelioğulları*, Hüsnütabiat Basımevi, İstanbul, 1955, s. 29; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Nizam-ı Cedid Ricalinden Kadı Abdurrahman Paşa II", *Belleten*, Cilt XXXV, Sayı 139, 1971, s. 442-443; Şânî-Zâde Mehmed 'Atâ'ullah Efendi, *Şânî-Zâde Târîhi*, (Yay. Haz. Ziya Yılmaz), Çamlıca, İstanbul, 2008, s. 190-191; Ayrıca bkz. Ak, a.g.m., s. 29.

²² "Uzun boylu kara sakallı tarik-i nakşiden Şeyh Abdurrahman Efendi bin Hafız Süleyman sinn 50", BOA., NFS.d., 3354, s. 39, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841).

sayımda asker talebinin bilinmesi etkili olabileceği gibi ikinci sayımda asker kaynağını tam olarak belirlemek düşüncesiyle özür durumu bulunanlar tespit edilmiş de olabilir. Askeri yükümlülük bakımından 1830-1831'de askerde bulunanların sayısı göz önüne alınınca, yeniçeri ocağı kaldırılıp mansure ocağı kurulduğu zaman Alaiye sancağının ilk etapta asker toplanan yerlerden birisi olduğu anlaşılmaktadır. Yöre ahalisinden asakir-i mansurede ve asakir-i bahriyede görev yapan çok sayıda asker bulunmaktadır. Alaiye'den deniz askeri alınması kıyı kesimlerde yaşayanların deniz şartlarına alışık olmaları ile yakından ilgilidir. Yine hem asakir-i mansurede hem Alaiye'de topçuluk yapanlar yanında Konya'da miralay Aşkar ağa maiyetinde olanlar, Antalya, İskenderiye, Mısır ve Halep'te asker ve topçu olarak görev yapanlar vardır. Bunların yanı sıra yöre ahalisinden olup onbaşı, çavuş, başçavuş, yüzbaşı ve binbaşı rütbesi ile görev yapan askerler hatta sipahi, süvari, eşkinci ve mansure gibi askeri kurumlardan emekli olanlar bulunmaktadır. Ayrıca Mısır'da Mehmet Ali Paşa emrinde askerlik ve kaptanlık yapanlar vardır. Bu çerçevede dönem içerisinde genel nüfusun yaklaşık %2,25'i ordunun çeşitli kademelerinde hizmet etmekte ve askeri yükümlülüklerini yerine getirmektedir.²³

Yine sayımın esas gayelerinden birisi de vergi kaynağını belirlemek olduğu için kayıtlarda da görüldüğü gibi yörede, İbradı ve Manavgat köylerinde ziraat yapılan arazinin çoğu malikane ve eşkinci timarı iken bir kısmı cami ve zaviye vakıflarına bağlıdır. İbradı, Kadı Abdurrahman Paşanın torunu dergâh-ı 'âlî kapıcıbaşılardan Abdurrahman Bey ile iki kâtibin malikânesidir. Bunların dışında kalan köylerin bölünen hisselerinin bir kısmı Ayaszadelerin malikânesi iken bir kısmı eşkinci timarı olup bazı köylerde tamamen malikâne veya eşkinci timarı hisseleri vardır. Ayaszadeler yörede oldukça fazla malikâne tasarruf etmekle birlikte bazı köylerin arazi gelir kalemleri cami-i şerif ve zaviye vakfı iken Ayaszadeler ile cami-i şerif hisselerine bölünen yerler yanında sadece Ayaszadelerin malikânesi olan yerler de bulunmaktadır. Yine Ayaszade malikânesi, eşkinci timarı ve zaviye olarak bölünen yerler olup Manavgat sahil kesiminde bulunan köylerin bir kısmı İbradı malikânesidir.²⁴ Düşenbe

²³ BOA., NFS.d., 3344, s. 2-194, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3349, s. 3-276, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3352, s. 2-73, (5 Ramazan 1246/17 Şubat 1831); BOA., NFS.d., 3354, s. 2-184, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); BOA., NFS.d., 3355, s. 2-70, (15 Şa'bân 1246/29 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3357, s. 2-157, (25 Ramazan 1246/9 Mart 1831); BOA., NFS.d., 3359, s. 2-221, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3360, s. 2-75, (15 Receb 1246/30 Aralık 1830); BOA., NFS.d., 3362, s. 4-114, (1256/1840); A'rec: topal, aksak; alil: kör; amâ: körlük; meczûb: divane, abdal; ayn-ı vâhid: tek gözlü; ayn-ı ma'zur: gözü özürlü; mecnûn: deli, divane; masrû': saralı, sara hastalığına tutulmuş; meflûc: felçli; mecrûh: yaralı; nüzûl: inme, felç; yek-çeşm: bir gözü kör anlamına gelmektedir. Şemseddin Sami, *a.g.e.*, s. 130, 949, 953, 958, 1291, 1292, 1294, 1357, 1385, 1457, 1550; Mâriz: hasta, sayrı; ma'zur: özürlü; yek-dest: bir eli olan anlamında kullanılmaktadır. Devellioğlu, *a.g.e.*, s. 581, 591, 1158; Alaiye merkez ahalisinin 1844 yılı meslek kayıtları için ayrıca bkz. Karagedik, *a.g.m.*, s. 238-245.

²⁴ 'İbradı, Kadı Paşa hafidi dergâh-ı 'âlî kapıcıbaşılardan Esseyid Abdurrahman Bey ile iki nefer katibin bilistirak malikaneleri; Unulla, Göynem, Kırli, Bodamya, Larma ve Zilan karyeleri eşkinci timarı; Derebucak ve Dalayman karyelerinin bazı mahalli Ayaszadelerin malikânesi bazı mahalli eşkinci timarı; Gencek ve Zekeriya malikâne'dir. Ayrıca Manavgat'a bağlı Sarılar, Taşabur, Salur ve Sırt karyesinin bazı mahalli eşkinci timarı bazı mahalli Ayaszade malikânesi; Hummaz, Hatibler, Dolbağlar, Yaşlı, Evrenler, Zeyve, Kasalar, Çakış, Türkmencik, Kadılar, Homa, Hüdüğe, Avason, Sevinç, Kızıldağ, Çardak, Karabucak, Beydiğin, Kepez, Zabmadın, Sağrın, Burmahan, Düzağaç, Karağanlar, Değirmenözü ve Kızılcaköy karyesi eşkinci timarı; Sorgun karyesinin bazı mahalli cami-i şerif vakfı bazı mahalli eşkinci timarı; Hisar karyesinin bazı mahalli cami-i şerif vakfı bazı mahalli Ayaslı malikânesi; Ilca, Evranköy, Kalemler, Çönbekli ve Bereket karyesi Ayaslı malikânesi; Şişeler ve Şeybler karyesinin bir kısmı zaviye bir kısmı

köyleri ile Yörükler, eşkinci ve tekaüdü timarı, kala timarı, hassihümayun ve Alaiye gümrüğüne bağlı gelir kalemleri içerisinde. Yine Yörüklerin bir kısmı vergi kaynağı bakımından miri evi ve ağnam evi olarak kaydedilmiştir.²⁵

Öte yandan Alaiye’de tıp alanında 3 gayrimüslim tabip bulunmaktadır. Yörede çeşitli meslek kollarında gıda, kuyumculuk, giyim kuşam, ustalık ve sanatkârlık gerektiren meslekler ile geliri yüksek olan işler gayrimüslimlerin tekelindedir. Ticaret alanında Müslim ahalinin ağırlığı olmasına rağmen bu durum genel nüfus oranı bakımından değerlendirildiği zaman yetersizdir. Ayrıca gayrimüslim 2 beratlu tüccar vardır ki bunlar diğer ticaret ehli ile kıyaslandığı zaman daha fazla ayrıcalığa sahip olmalıdır. Yerli Müslim ahalden birçok tüccar, farklı sancaklarda ticaretle uğraşmaktadır. Alaiye kazalarından dışarıya ticaret dışında farklı iş kollarında çalışmak amacıyla giden çok sayıda kişi bulunmaktadır. Alaşehir, Anamur, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bayındır, Beyşehir, Bilecik, Bozcaada, Bozkır, Burdur, Bursa, Denizli, Dimyad, Girid, Gümölcine, Güzelhisar, Hadim, Halep, Iğın, Isparta, İçil, İskenderiye, İstanbul, İzmir, Kalaisultanıye, Kıbrıs, Kırılı, Kırkağaç, Kiçiborlu, Konya, Kütahya, Lazkiye, Manisa, Mısır, Nazilli, Niğde, Niş, Pazarcı, Rakka, Rodos, Selinti, Seydişehir, Sivas, Soma, Söke, Şam, Tarsus, Turgutlu, Urmiye, Yozgat ve Zağferanbolu ticaret ve çalışmak amacıyla gidilen yerlerdir. Yöre ahalisinden Bayındır, İstanbul ve Turgutlu’ya giden kişi sayısı oldukça fazladır. Ayrıca Alaiye merkez ahalisinden birçok kişi Kıbrıs’ta kayıkcılıkla uğraşmakta hatta Mısır ve İskenderiye’de gemicilik ve kaptanlık yapanlar bulunmaktadır. Bu durum Alaiyelilerin denizcilik tecrübesi yanında buralarla yapılan ticaret ve nakliyenin deniz yolu üzerinden gerçekleşmesi ile yakından ilgilidir. Alaiye’de yaşayan ahalinin coğrafi konum gereği Suriye, Mısır ve Kıbrıs ile ticaret önceliği olup özellikle Mısır ve Suriye’nin Anadolu ile yaptığı ticaret Alaiye üzerinden gerçekleşmektedir. Bu alışverişte Kıbrıs, Anadolu’nun güneyi ile Mısır ve Suriye arasında bir köprü vazifesi görmektedir.²⁶

Ayasğadelerin malikânesi; Seki karyesinin bazı mahalli Ayasğade malikânesi ve bazı mahalli eşkinci timarı ve bazı mahalli zaviye; Hocalar karyesinin bazı mahalli malikâne ve bazı mahalli eşkinci timarı; Büklüce, Gerceler, Niğit ve Yonmataş karyesi İbradı malikânesi; Aşıklar ve Tilkieler karyesi zaviye; Bucak karyesinin birkaç zaviye birkaç eşkinci timarı’dır.” BOA., NFS.d., 3354, s. 2-168, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841).

²⁵ “*Alkakonağı tabir olunan Çeltekçi, Kirten, Aşıklar ve Pazarcı karyesi eşkinci ve tekaüdü timarı; Yalçudibi, Odaönü, Boztepe, Senir, Narağacı, Sindirfe, Panbükük, Kozağacı, Eksere, Omalas, Karaisa, Marnas, Serbenk ve Sımbüle karyesi ile Odaönü’nde iskan eden oba ve Boztepe’de sakin Kadağalar obası eşkinci timarı; Aksaz, Karaöz, Demirciler, Espiyeler, Seydiler, Hacıali, Karaca demekle maruf Karakocalar karyesi ile Sarıçlı ve Topalmuslar obası hassihümayun; Karacalar, Gebece, Ahmedler maa Geceleme, Çavuş Konağı, Uzunlar, Çenger, Viransenir ve Dere karyesi ile Mısırlı, Zilli Ali, Delibaş, Köleler, Kademağalar, Paşalar, Namaras, Hamidler, Hacıabmedler, Arablar, Kakaçlar maa Karaboynuzlar, Okurcalar, Çamlıtepe’de bulunan Alaybeyleri, Çambeleni’nde sakin Kadılar, Karakaya, Halıdağalar, İkievçiler’de sakin Rişvanağalar, İncirkırı’nda Sakızlak Koyağında sakin Sarağalar ve Beççiler karyesinde Davudlar’da sakin Hacılar obası kala timarı; Karabul ve Karadere karyesi Alaiye gümrüğüne merbut; Bozahmedli, Hocalı, Kurşunlu, Söylemezli ve Çakallı obası ile Hacisoğlu Hüseyin Ağa ve oğlu Mustafa Ağa, Hacisoğlu Ali Ağa obalarının başlarında bulunan çelebi evleri, miri evi; Hacisoğlu Mehmed Ağa ve Sülek obaları ile Hacısali cemaati ağnam evi olarak kaydedilmiştir.”* BOA., NFS.d., 3362, s. 4-114, (1256/1840).

²⁶ BOA., NFS.d., 3344, s. 2-194, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3345, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3349, s. 3-276, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3351, s. 6-26, (1260/1844); BOA., NFS.d., 3352, s. 2-73, (5 Ramazan 1246/17 Şubat 1831); BOA., NFS.d., 3354, s. 2-184, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); BOA., NFS.d., 3355, s. 2-70, (15 Şa’bân 1246/29 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3357, s. 2-157, (25 Ramazan 1246/9 Mart 1831); BOA., NFS.d., 3359, s. 2-221, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3360, s. 2-75, (15 Receb 1246/30 Aralık 1830); BOA., NFS.d., 3362, s. 4-114, (1256/1840); BOA., NFS.d.,

Eğitim-öğretim alanında müderris, dersiâm ve hoca ders veren eğitimcilerdir. Medresede, tahsilde ve tâlib-i ilm şeklinde kayıtlara geçen öğrenciler, hem Alaiye’de hem de farklı sancaklarda bulunan medreselerde eğitim görmektedir. Hatta Teke sancağından gelip Manavgat’ın Kısalar ve Salur köyünde bulunan medreselerde eğitim gören Eskiyörük, Karahacılı ve Töngüşlü Yörüklerinden öğrenciler bulunmaktadır. Alaiye merkezde medrese bulunmasına rağmen Akşehir, Alaşehir, Antalya, Aydın, Beşkaza, Beyşehir, Bozkır, Burdur, Bursa, Denizli, Güzelhisar, Hadim, İçil, Isparta, İskenderiye, İstanbul, İzmir, Karaağaç, Karacahisar, Kırkağaç, Konya, Manisa, Mısır, Nazilli, Ödemiş, Yenişehir ve Yerköy eğitim-öğretim amacıyla gidilen başlıca yerlerdir. Eğitime gösterilen bu rağbet sonucunda Alaiye’de yetişmiş ve devlet kademelerinde görev almış kadı, müderris, şeyhülislam, mutasarrıf, muhassıl, mütesellim, kazasker, hassa silahşoru, sadrazam, müftü ve vali gibi ünlü şahsiyetler bulunmaktadır. Özellikle İbradı, Marulye, Gödene ve Çimi’de eğitim oranı yüksektir ve bu durum yörenin engebeli arazi yapısı ve tarım alanının az olması ile de yakından ilgilidir. Bu olumsuz coğrafi şartlar, yöre insanının eğitim ve ticarete yönelmesinde önemli bir etkidir. Mesela İbradı’da kuzâtdan kaydı düşülen birçok kişi bulunmakla birlikte kadılık mesleği burada adeta kurumlaşmıştır. İbradılı olup, Akdağ, Akşehir, Anapa, Domaniç, Eskiil ve Kapudağ’da hakim; Ağlasun, Aksaray, Düğer, İshaklı, Kastamonu, Kaş, Kırılı, Kıçıborlu, Köyceğiz, Ladik, Sincanlı ve Tefenni’de naib; Anadolu Kavağı ve Ayvalık’ta muhtesip; Isparta, Niş, Zağferanbolu ve Serasker Paşa hizmetinde kavas; Mısır ve Yalvaç’ta katip; İstanbul’da yazıcı; İstanbul, Nazilli ve Turgutlu’da tabur imamlığı yapanlar bulunmaktadır. Bunların yanı sıra İstanbul’da niyabet tahsili yapanlar ile Sultan Mehmet ve Süleymaniye medreselerinde eğitim gören öğrenciler vardır. Yine Marulye, Gödene ve Çimi merkez mahallelerinden olup Ermenek’te kadı; Antalya, Bolvadin, Bozkır ve Soma’da hakim; Avşar, Baklan, Balıkesir, Beyşehir, Bozüyük, Harmançık, Ilgın, İrla maa Yavice, Karaman, Karesi, Kaşaklı, Kıçıborlu, Konya, Köprü, Kuyucak, Mihaliççık, Nazilli, Seydişehir, Şorba ve Uşak’ta naib; Beyşehir, Bozkır Madeni, İçil ve Manisa’da kavas; Antalya, Aydın, İzmir ve Manisa’da imamlık yapan görevliler bulunmaktadır. Ayrıca İbradı ve Gödene’den kadı, hakim ve naip gibi görevlerle başka yerlerde çalışanlar, sosyal dayanışmanın en iyi örneklerinden birini sergileyip yanlarında mutlaka memleketlerinden birilerini götürmüşlerdir. Alaiye dışındaki yerlerde âyân, hakim, mütesellim, naib, ordu nazırı, vali ve voyvoda gibi görevlilerin hizmetinde çalışanlar bulunmaktadır ki bu durum yörede devlet adabını bilen eğitilmiş kişilerin yetiştiğini göstermektedir. Yine Alaiye ahalisinden, hem Alaiye’de hem de başka sancak ve kazalarda hizmetkârlık yapan çok sayıda şahıs olduğu gibi zenginlerin kapısında çalışan ve genellikle zenci gulâm olarak geçen köleler

3363, s. 2, (1259/1843); Kahire, İskenderiye ve Suriye tüccarları Alaiye’ye gelip alışveriş etmekte, Alaiye’den elde edilen keresteler İskenderiye, Dimyat ve diğer Mısır limanlarına gönderilmektedir. Ebû Abdullah Muhammed İbn Battûta Tancı, *a.g.e.*, s. 274; Alaiye’nin ticari çevresi için bkz. Konyalı, *a.g.e.*, s. 85; İlhan Erdem, “Türkiye Selçukluları ve Beylikler Devri ile Seyahatnamelerde Alanya (XIV-XVII. Y.Y.lar)”, *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri II*, Alsav, Alanya, 1996, s. 447; M. Akif Erdoğan, “Gezginlerin Gözüyle Alanya Kenti”, *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*, Alsav, Alanya, 2004, s. 120; Öztürk, *a.g.m.*, s. 429; Bahattin Keleş, “Türkiye Selçuklularının XIII. ve XIV. Yüzyılda Kıbrıs Krallığı, Ceneviz ve Venediklilerle Olan Ticaretinde Antalya’nın ve Alanya’nın Yeri ve Önemi”, *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri IV*, Alsav, Alanya, 2007, s. 156-160; Mustafa Oral, “Selçukludan Cumhuriyete Alanya-Kıbrıs İlişkileri”, *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri IV*, Alsav, Alanya, 2007, s. 161-169.

bulunmaktadır. Bunlar Alaiye ve kazalarındaki varlıklı kişilerin emrinde çalışmakla birlikte Alaiye'nin zenginleri ihtişamlı bir hayat sürdürmektedir.²⁷

Ayrıca yörede salgın vakaları da yaşanmış olup Murt köyü ahalisinin birçoğu 1830 yılında meydana gelen bir salgın hastalık nedeniyle ölmüştür. Salgına rağmen sağ kalanlar, 1840 yılında yakındaki Kiliseli köyü içerisinde yazılmıştır.²⁸

Sonuç

Alaiye sancağı nüfus bakımından kırsal yerleşim ağırlıklı bir görünüm sergilerken önemli bir vergi ve asker kaynağına sahiptir. Özellikle çalışmanın kaynağı olan defterlerde nüfusun coğrafi, idari, sosyal ve etnik durumu ile bireylerin görev, meslek, eğitim, sağlık ve özel durumları hatta sosyal hadiselerle dair önemli veriler bulunmaktadır. Bu çerçevede insanların uğraş alanları ortaya çıkmaktadır. Sancağın nüfus artış oranı belirli bir yükseliş seyri izlemektedir. Mansure ocağı kurulduktan hemen sonra yöreden ocağa asker alınmıştır. Müslim ahali içerisinde bulunan ve yerleşik olarak adlandırılacak şehirliler ve köylüler iken konargöçer hayat yaşayan Yörüklerdir. Ayrıca yörede yaşayan abdallar ile kıbtilerin yerleşik bir düzenleri bulunmamaktadır. Gayrimüslimler ticaret ve zanaat gibi gelir getiren önemli işlerle uğraşmaktadır. Yine sancak, idari olarak şimdiki kadar bilinenlerin aksine muhtarlık teşkilatının uygulamaya konulduğu öncelikli yerlerden birisidir.

Ticaret alanında uğraşan oldukça fazla kişi olup bunlar ülkenin birçok farklı yerinde ticaret yapmaktadır. Denizcilik alanında hem sivil hem de askeri anlamda uğraşanlar bulunduğu gibi yörenin denizle iç içe olması ve ticaretin deniz yolu ile yürütülmesi bunda önemli bir etkidir. Alaiye, dönem içerisinde Mısır, Suriye ve Kıbrıs üçgeninde ticari bağlantılara sahip bir liman şehridir. Buna rağmen nüfusunun büyük bir kesimi kırsal alanda yaşarken tarım ve hayvancılıkla uğraşmakta ve bu alanda ülke açısından önemli bir kaynak olma özelliği taşımaktadır. Eğitim oranı İbradı ve Gödene'de oldukça yüksektir ve kadılık mesleği buralarda bir gelenek halini almıştır. Eğitim ve ticaret alanında yoğunlaşma yörenin coğrafi yapısı ile yakından ilgili olup dağlık oluşu ve ekilecek toprağın yetersizliği bunda itici bir faktördür. Büyük oranda Türkmen yerleşimine sahne olan Alaiye, geçmişten geleceğe önemli bir kültür şehri olma özelliğini korurken günümüzde denizi, tarihi ve kültürü ile turizm alanında ön plana çıkmaktadır.

²⁷ BOA., NFS.d., 3344, s. 2-194, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3345, s. 11, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3349, s. 3-276, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3352, s. 2-73, (5 Ramazan 1246/17 Şubat 1831); BOA., NFS.d., 3354, s. 2-184, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); BOA., NFS.d., 3355, s. 2-70, (15 Şa'bân 1246/29 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3357, s. 2-157, (25 Ramazan 1246/9 Mart 1831); BOA., NFS.d., 3359, s. 2-221, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3360, s. 2-75, (15 Receb 1246/30 Aralık 1830); BOA., NFS.d., 3362, s. 4-114, (1256/1840); Alaiye'de yetişmiş devlet adamları için bkz. Konyalı, *a.g.e.*, s. 378-491.

²⁸ "Karye-i Murt, karye-i mezkiir on sene mukaddem on beş menzîl olub akdem vuku'bulan hastalıkda perişan idiib beş menzîl kalmış olduklarından anlar dabi cinarında bulunan Kiliseli karyesi abalileri ile beraber tabir olunduğu müş'ir şerh verildi", BOA., NFS.d., 3359, s. 121, (1256/1840).

Tablo 1: Alaiye Kazasında Nüfus ve Yerleşim

Yerleşim Alanı	Nüfus			
	1830-1831	1833-1834	1840-1844	
	Nüfus	Nüfus	Hane	Nüfus
Esedburcu Mahallesi	152	168	54	126
Tophane Mahallesi	107	131	43	103
Orta Mahalle	192	205	68	171
Kapu Mahallesi	207	215	74	246
Kalaaltı Mahallesi	166	178	45	110
İçkala Mahallesi	276	275	87	226
İçkala'da Basırlı, Toslaklı ve Cıkıllı cemaati	28			
Sugözü Mahallesi	164	154		
Sugözü ve Bahçerası Mahallesi			90	219
Bektaşlar Mahallesi	25	26	12	23
Tepeyakası Mahallesi	63	65	23	68
Hasbahçe Mahallesi	86	93	51	120
Kellerpınarı Mahallesi	40	37	18	40
Rumtaş Mahallesi			12	34
Aşağıkilise Mahallesi Rum	184	200		
Yukarıkilise Mahallesi Rum	256	312		
Aşağı ve Yukarı Kilise Mahallesi Rum			188	549
Rum yabancı				9
Müslim yabancı	180			
Gayrimüslim yabancı	61			
Basırlı cemaati tabi-i İçkala		66	23	65
Göçebe taifesinden Cıkıllıuşağı			17	37
Musakethüda Uşağı cemaati			4	11
Abdallar cemaati			20	54
Obapazarı nahiyesi				
Oba karyesi	218	249	106	240
Değirmenderesi karyesi	62	63	18	55
Kızılcaşehir karyesi	73	81	36	85
Kıbtı taifesi	12	14		
Alakilise karyesi	73	85	35	84
Asmaca karyesi	12	13	6	15
Bademağacı karyesi	179	190	78	201
Türbelinas karyesi	122	135	61	163
Süleymanlar karyesi	141	153	60	178
Rumtaş karyesi	24	24		
Mahmudseydi nahiyesi				
Mahmudseydi karyesi	450	529		
Vasat Mahallesi			78	201
Kışlak Mahallesi			40	95
Tokluşakları Mahallesi			19	45
Hurşidler Mahallesi			21	42
Küpeliler Mahallesi			21	48
Kargalar Mahallesi			52	126
Gökalliler karyesi			15	29
Karaağaç ve Kayaşık n.diğer Kuşluk karyesi			191	506
Siçanlı cemaati	24	26	11	29
Toslaklı cemaati	307	343	151	426
Porsunlu cemaati	44	49		
Tosmurlu cemaati	128	152	54	139

Çıplaklı cemaati	32	37	40	95
Hacımehmedli cemaati	127	128	58	151
Omurlu cemaati	49	56	7	29
Haciveliler cemaati	32	37		
Çarıklı cemaati	18	20	8	23
Belisdir karyesi	58	69	24	74
Yenisaray karyesi	15	18		
Bedan karyesi	56	67	48	125
Aşağı Bedan karyesi	34	39		
Karaköy karyesi			22	50
Şeyh nahiyesi				
Kestel karyesi	314	352	137	333
Mahmudlar karyesi	362	408	157	397
Şeyh karyesi	927	1023	106	291
Sapadere karyesi			65	180
Göngöle ve ma'ruf Virane karyesi			67	192
Eskiyörük karyesi			76	222
Gözücüçüklü, Sindebeleni ve Beyreli karyesi			52	136
İshaklı karyesi			30	95
Sedre nahiyesi				
Sedre karyesi			19	44
Kargıcak maa Solaklı	181	206		
Kargıcak karyesi			74	207
Seki karyesi	31	38	12	28
Belen karyesi	48	58	24	46
Yenidam karyesi	11	12	15	25
Akçakaya karyesi	45	50	13	36
Bahçederesi karyesi	41	51	20	50
Domalan karyesi	77	81	19	41
Beldibi karyesi	18	22	11	19
Boğçalar namıdiğer Hocalar karyesi	33	39	17	43
Yuları karyesi	73	75	29	67
İmamlı karyesi	17	24	15	35
Dikmen karyesi	14	15	5	15
Kıllı karyesi	156	90	67	174
Belen Kıllı karyesi			85	
Aliefendiüşağı cemaati	194	209	65	190
İsbatlı cemaati	50	54	22	57
Sedre nahiyesinde aşiret			25	
Keşafı cemaati			35	101
Şarabsa göçebesi cemaati			35	105
Şarabsa kışlaknişin Kürt cemaati			5	14
Şarabsa kışlaknişin Arablı cemaati			16	44
Abdallar cemaati			8	12
Dim nahiyesi				
Metderesi ve Kızıldam karyesi	101	117		
Metderesi karyesi			40	113
Kababiladan karyesi	123	141	48	125
Ustaahmedli karyesi	62	65	25	69
Yavaş karyesi	42	42		
Yalçı karyesi	47	52		
Yalçı ve Yavaş karyesi			32	91
Alakilise karyesi	59	66	19	63

Biladan karyesi	31	35	17	32
Bucak karyesi Orta Mahalle	58	67		
Taşbaşı karyesi	47	54	19	56
Bucak karyesi	50	58	25	63
Üzümlü karyesi	66	75		
Kuzyaka karyesi	32	38		
Üzümlü ve Kuzyaka karyesi			45	114
Bıçakçı karyesi	26	32	13	29
Kıvrasıl karyesi	122	135	50	112
Karakocah aşireti tâbi-i Kıvrasıl	45	55	26	59
Arablar karyesi	61	78	34	75
Öteköy karyesi			24	59
Girilye nahiyesi				
Avsallar karyesi	200	205	62	179
Alara karyesi	78	90	36	87
Saburlar karyesi	43	53	23	53
Aydolun karyesi	25	31	12	32
Karamanlı karyesi	45	64	26	73
Gözübüyük karyesi	53	68	28	67
Orhan karyesi	72	83	43	105
Güney maa Burçaklar ve Bala karyesi	348	364		
Güney maa Burçaklar ve Bala Kıbtı			27	
Güney karyesi			35	73
Burçaklar karyesi			66	196
Sirge karyesi	68	72	34	92
Olucak karyesi	31	36	15	28
Aksin karyesi	30	38	22	39
Kızılağaç karyesi	346	386	154	400
Bayır karyesi	158	163	79	179
Kozağacı karyesi	58	72	33	76
Melan nahiyesi				
Narağacı karyesi	44	47	27	61
Ortaköy maa Biladan karyesi	240	265		
Ortaköy karyesi			136	341
Kavakballık karyesi	33	38		
Çündüre karyesi	149	152	71	192
Semed karyesi	81	99	42	110
Eskibağ karyesi	163	177	82	175
Çaltı karyesi	64	67	25	63
Girenas karyesi	161	167	74	190
Karaköy Karyesi	44	40		
Sayluca karyesi	10	11		
Tavşanalım karyesi	79	76		
Balur karyesi	69	81	75	185
Toplam	10.733	11.701	4.922	12.720

Kaynak: BOA., NFS.d., 3344, s. 2-194, (1 Cemâzi-yel-âhîr 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3345, s. 2-10, 13-15, (1 Cemâzi-yel-âhîr 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3346, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhîr 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3347, s. 1-337, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3348, s. 1-289, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); BOA., NFS.d., 3349, s. 3-276, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3350, s. 54-80, (25 Cemâzi-yel-evvel 1259/23 Haziran 1843); BOA., NFS.d., 3351, s. 6-26, (1260/1844); BOA., NFS.d., 3363, s. 2, (1259/1843); BOA., NFS.d., 3365, s. 2-7, (17 Receb 1246/1 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3366, s. 2-4, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3368, s. 2-5, (1256/1840).

Tablo 2: İbradı Kazasında Nüfus ve Yerleşim

Yerleşim Alanı	Nüfus			
	1830-1831	1833-1834	1840-1844	
	Nüfus	Nüfus	Hane	Nüfus
Bâlâ Mahallesi	483	506	210	511
Vasatî Mahallesi	262	270	100	285
Süflâ Mahallesi	432	455	168	424
Dere karyesi	78			
Dere Mahallesi		76	32	68
Başlar karyesi	67	71	24	62
Unulla karyesi	189	200	78	182
Zilan karyesi	128	126	46	142
Mudanya karyesi	203	217		
Bodanya karyesi			93	219
Kırlı karyesi	61	68	27	68
Zekeriya karyesi	87	99	28	66
Gencek karyesi	215	228	79	213
Göynem karyesi	155	180	75	200
Derebucak karyesi	244	266	109	267
Dalayman karyesi	105	117	54	137
Larma karyesi	92	104	44	116
Gayrimüslim yabancı		5		8
Ormana kasabası	680	694	285	680
Toplam	3.481	3.682	1.452	3.648

Kaynak: BOA., NFS.d., 3352, s. 2-73, (5 Ramazan 1246/17 Şubat 1831); BOA., NFS.d., 3353, s. 2-114, (23 Ramazan 1249/3 Şubat 1834); BOA., NFS.d., 3354, s. 2-96, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); BOA., NFS.d., 3363, s. 2, (1259/1843); BOA., NFS.d., 3365, s. Ek: 17/1, (17 Receb 1246/1 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3366, s. 6-7, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3368, s. 7-8, (1256/1840).

Tablo 3: Manavgat Kazasında Nüfus ve Yerleşim

Yerleşim Alanı	Nüfus			
	1830-1831	1833-1834	1840-1844	
	Nüfus	Nüfus	Hane	Nüfus
Sarılar karyesi	115	135	49	112
Hummaz karyesi	23	25	7	15
Hatibler karyesi	22	21	7	17
Aksaz karyesi	19	21		
Sorgun karyesi	68	76	22	45
Hisar karyesi			8	20
Kaygu karyesi	4	4		
Ilıca karyesi	39	43	14	37
Evränköy karyesi	26	30	12	27
Hasanabdallı cemaati	45	49	14	38
Dolbazlar karyesi	40	45	16	42
Kızılağaç karyesi	38	31		
Evrenler karyesi	26	32	10	32
Şişeler karyesi	37	41	18	39
Seki karyesi	41	44	17	35
Kalemler karyesi	23	24	9	23
Çönbekli karyesi	19	18	8	25
Zeyve karyesi	59	63	24	51
Hocalar karyesi	30	31	12	27
Kısalar karyesi	34	35	12	30
Taşahur karyesi	98	101	32	100
Bereket karyesi	23	26	6	13
Çakış karyesi	68	68	22	43
Büklüce karyesi	15	17	7	12
Türkmencik karyesi			2	3
Kadılar karyesi	19	20	2	3
Niğit karyesi	39	49		
Yonmatış karyesi	8	9		
Niğit ve Yonmatış karyesi			21	48
Gerceler karyesi			4	7
Şeyhler karyesi	58	61	20	49
Aşıklar karyesi	33	37	14	33
Bucak karyesi			5	13
Homa karyesi	88	95	40	92
Hündüğe karyesi	37	42	16	26
Avason karyesi	102	115	44	132
Tilkiler karyesi	44	47	26	56
Sevinç karyesi	60	60	14	52
Salur karyesi	138	149	44	103
Sırt karyesi	41	48	14	55
Kızıldağ karyesi	148	163	49	136
Çardak karyesi	96	115	49	93
Karabucak karyesi	40	40	15	49
Beydiğin karyesi	79	87	22	85
Kepez karyesi	83	92		
Zahmadın karyesi	11	11		
Kepez ve Zahmadın karyesi			43	103
Sağırın karyesi			17	40
Burmahan karyesi	50	50	19	57

Düzağaç karyesi	137	141	66	195
Karağanlar karyesi	35	38	13	35
Değirmenözü karyesi	138	143	52	152
Kızılcaköy karyesi	218	249	76	186
Kemer karyesi Ferhadlı aşireti	58	62	16	34
Yavş karyesi Töngüşlü cemaati	19	21	4	10
Çolaklı cemaati			78	185
Fettahlı cemaati			68	151
Abdülmümin Bey cemaati			96	203
Halil Bey cemaati			86	265
Perakende cemaati			45	120
Çerkezli cemaati		24	2	23
Töngüşlü obası cemaati	28	28		
Saçkaralı cemaati	260			
Yörükân-ı Eski cemaati	347	378		
Karahacılı cemaati	25			
Karaevli Yörükân cemaati		41		
Antalya'dan Töngüşlü cemaati		28		
Töngüşlü cemaati yabancı	3			
Eskiyörük cemaati yabancı	6			
Karahacılı cemaati yabancı	3			
Hacicevler Mahallesi			14	41
Köleoğlu namı diğer Hacımahmutlu Mah.			11	42
Adıgüzel Mahallesi			9	40
Karaevli Mahallesi			21	64
Bekmezciler Mahallesi			18	48
Çölmeoğlu Mahallesi			3	9
Recebler Mahallesi			28	77
Çoşlu Mahallesi			12	32
Ötgünlü Mahallesi			19	59
Reaya Rum yabancı	10	11		
Müslim yabancı	16			
Müslim Mora Muhaciri yabancı	18	18		
Toplam	3.407	3.452	1.543	3.989

Kaynak: BOA., NFS.d., 3345, s. 11-13, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3350, s. 2-25, 86-113, (25 Cemâzi-yel-evvel 1259/23 Haziran 1843); BOA., NFS.d., 3354, s. 100-184, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); BOA., NFS.d., 3355, s. 2-70, (15 Şa'bân 1246/29 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3356, s. 2-170, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); BOA., NFS.d., 3365, s. 13-15, (17 Receb 1246/1 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3366, s. 7-8, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3368, s. 8-9, 13, (1256/1840).

Tablo 4: Marulye, Gödene ve Çimi Kasabasında Nüfus ve Yerleşim

Yerleşim Alanı	Nüfus			
	1830-1831	1833-1834	1840-1844	
	Nüfus	Nüfus	Hane	Nüfus
Marulye kasabası				
Fakihler Mahallesi	413	423	155	418
Fakihler Mahallesinde Yörük			7	21
Hacılyas Mahallesi	327	343	151	363
Demirciler Mahallesi	163	185	67	179
Boğaz Mahallesi	498	537	209	559
Gödene kasabası				
Hacılyas Mahallesi	93	89		
Aşağı Mahalle	96	98	56	169
Yukarı Mahalle	261	264	102	252
Minariye karyesi	160	171	65	131
Minariye Pirlar Mahallesi			6	12
Barla karyesi	20	20	6	13
Sarhaliller karyesi	56	62	25	70
Emiraşıklar karyesi	222	218	88	200
Sarıabbas karyesi	16	20	5	19
Bucakışla karyesi	82	85	33	84
Güneykışla karyesi	38	40	17	40
Akşahab karyesi	130	145	65	172
Sarıhacılar karyesi	193	203	66	183
Belenelvad karyesi	206	240	88	241
Bucakelvad karyesi	82	88	34	85
Elvad karyesi	428	442	172	432
Dedire karyesi	114	129	45	133
Kravganda karyesi	120	128	49	167
Cemerler karyesi	168	178	62	180
Alakilise karyesi	116	120	52	123
Geniş karyesi	124	137	53	129
Aşağıaşıklar karyesi	78	86	28	82
Viranyaka karyesi	96	120	54	124
Bergos karyesi	204	217	84	210
Sülles karyesi	346	367	143	369
Manağul karyesi	107	112	52	117
Çaltılıçukur karyesi	97	108	44	107
Fersin karyesi	50	55	28	63
Efteşe karyesi	74	85	33	82
Kiliseli karyesi	92	100	48	115
Murt karyesi	12	18		
Gönyat karyesi	77	91	47	105
Gönyataşıklar karyesi	25	24		
Hoca karyesi	164	172	70	179
Kepez karyesi	131	138	58	142
İvgalı karyesi	46	53	20	49
Mudus karyesi	43	43	19	46
Kepezbeleni karyesi	89	96	41	95
Cendeve karyesi	69	65	29	59
Güneycik karyesi	34	40	23	57
Çimi kasabası				
Soğanlı Mahallesi	264	298	124	301

Orta Mahalle	137	151	54	126
Yukarı Mahalle	163	183	69	164
Aşağı Mahalle	140	143	57	139
Aşağı Mahalle'de Abdal			2	6
Gelves karyesi	75	83	37	99
Hüsameddinbucağı karyesi	74	80	31	82
Alavada karyesi	110	109	46	123
Göptepe'de Ekrad aşireti	30	30		
Yarpuz karyesi	341	382	153	388
Simyan karyesi	128	135	61	142
Hotarya karyesi	5	5	4	14
Karakışla karyesi	108	121	47	107
Cebeciler karyesi	74	77	34	77
Değirmenlik karyesi	55	52	22	52
Kağras karyesi	202	200	96	225
Emerya karyesi	81	86	43	89
Susuzşahab karyesi	38	41	16	42
Tutuz karyesi	25	26	14	31
Toplam	8.010	8.557	3.409	8.583

Kaynak: BOA., NFS.d., 3357, s. 2-157, (25 Ramazan 1246/9 Mart 1831); BOA., NFS.d., 3358, s. 1-313, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3359, s. 2-221, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3365, s. 7-10, (17 Receb 1246/1 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3366, s. 5-6, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3368, s. 5-7, (1256/1840).

Tablo 5: Düşenbe Kazasında Nüfus ve Yerleşim

Yerleşim Alanı	Nüfus			
	1830-1831	1833-1834	1840-1844	
	Nüfus	Nüfus	Hane	Nüfus
Pazarcı karyesi	65	60	37	75
Aşıklar karyesi	26	27	14	36
Karaevciler namı diğer Halkalar karyesi	16	20		
Karacalar karyesi	31	32	21	45
Karaca ma'ruf Karakocalar karyesi			9	23
Çeltikçi karyesi	91	88	47	102
Kirten karyesi	39	39	12	37
Çavuş karyesi	53	52	28	63
Uzunlar karyesi	25	21	24	50
Çenger karyesi	43	43	18	40
İkievciler karyesi	3	8		
Yeniköy karyesi	6	7		
Boztepe karyesi	17	16	6	15
Odaönü karyesi	17	37	6	10
Yalçıdibi karyesi	25	26	14	29
Viransenir karyesi	66	66	21	62
Dere karyesi			7	13
Gebece karyesi	79	73	35	72
Ahmedler karyesi	31	32		
Seydiler karyesi	37	44	17	41
Gecere me karyesi	5	6		
Ahmedler maa Gecere me karyesi			19	50
Espiyeler karyesi	22	25	12	24
Aksaz karyesi	21	24	14	28

Hacıali karyesi	45	45	21	54
Demirciler karyesi	21	27	11	30
Karaöz karyesi	12	16	8	20
Akışlar karyesi	6	5		
Bahklievli karyesi	16	15		
Hacısalı cemaati	654	470	102	308
Kıbtıyan			9	15
Senir nahiyesi				
Senir karyesi	427	417	173	392
Namaras karyesi	51	54		
İncirkırı namı diğer Okurcalar karyesi	20	25		
Kelaliler karyesi	11	10		
Habibler karyesi	8	11		
Kakaçlar karyesi	11	11		
Köleler karyesi	14	16		
Karaboynuzlar karyesi	27	30		
Sarıağalar karyesi	21	22		
Arablar karyesi	20	22		
Hacıahmedler karyesi	29	32		
Boztepe karyesi	45	45		
Odaönü karyesi	18	17		
Karakaya karyesi	46	49		
Şamağacı karyesi	14	12		
Şambeleni karyesi	22	22		
Çavuş karyesi	22	20		
Uzunlar karyesi	8	12		
Çenger karyesi	17	45		
Hatibler karyesi		21		
Malağacı karyesi	7	6		
İkisuarası karyesi	17	16		
Maadin karyesi	60	69		
Bekçiler karyesi	27	25		
İkievciler karyesi	32	29		
Marnas karyesi	45	54	22	54
Karaisa karyesi	65	67	36	74
Karadere karyesi	75	77	36	99
Sindirfe karyesi	67	62	30	63
Narağacı karyesi	50	54	28	57
Eksere karyesi	269	277	149	301
Omalas karyesi	76	80	45	92
Penbelik karyesi	23	24	12	26
Kozağacı karyesi	129	142	69	155
Karabul karyesi	48	58	25	63
Sünbüle karyesi	46	50	23	58
Serhenk karyesi	21	21	12	26
Müslim yabancı	2			
Saraçlı cemaati	134	157		
Saraçlı ve Topalmusal obaları			57	192
Mısırlı, Zilli Ali ve Delibaş obaları			32	104
Köleler obası			9	25
Kademağalar ve Paşalar obası			16	39
Namaras obası			21	74
Hamidler, Hacıahmedler ve Arablar obası			26	79

Kakaçlar maa Karaboynuz obası			34	69
Okurcalar obası			17	38
Alaybeyleri obası			17	41
Kadılar obası			11	29
Karakaya obası			20	50
Odaönü'nde iskan eden oba			9	21
Kadığalar obası			32	64
Halidağalar obası			9	29
Rışvanağalar obası			5	16
Sarığalar obası			11	24
Hacılar obası			24	48
Bozahmedli obası			15	54
Hocalı, Kurşunlu, Söylemezli ve Çakallı obası			56	163
Hacısaoğlu Mehmed Ağa obası			85	264
Hacıoğlu Ali Ağa aşireti			14	44
İsaoğlu Ali Ağa cemaati			1	5
Hacısaoğlu Kepez Ağa cemaati			29	62
Sülekli cemaati			75	214
Hacısaoğlu Hüseyin Ağa obası			20	54
Çepel Cemaati yabancı	5			
Kıbtıyan			3	12
Toplam		3.501	3.485	1.820
Kaynak: BOA., NFS.d., 3345, s. 10-11, (1 Cemâzi-yel-âhîr 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3350, s. 27-52, (25 Cemâzi-yel-evvel 1259/23 Haziran 1843); BOA., NFS.d., 3360, s. 2-75, (15 Receb 1246/30 Aralık 1830); BOA., NFS.d., 3361, s. 2-189, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3362, s. 4-114, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3365, s. 11-13, (17 Receb 1246/1 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3366, s. 8-9, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3368, s. 10-13, (1256/1840).				

Tablo 6: Alaiye Sancağının Genel Nüfus Durumu

Nüfus Dağılımı	Nüfus			
	1830-1831	1833-1834	1840-1844	
	Nüfus	Nüfus	Hane	Nüfus
Alaiye merkez kaza	1.658	1.547	577	1.486
Obapazarı nahiyesi	904	993	400	1.021
Mahmudseydi nahiyesi	613	722	532	1.341
Şeyh nahiyesi	1.603	1.783	690	1.846
Sedre nahiyesi	745	846	340	830
Dim nahiyesi	927	1.055	391	1.001
Girilye nahiyesi	1.555	1.725	668	1.679
Melan nahiyesi	1.137	1.220	532	1.317
Marulye kasabası	1.401	1.488	582	1.519
Gödenek kasabası	4.559	4.867	1.910	4.836
Çimi kasabası	2.020	2.172	908	2.201
İbradı kazası	2.801	2.983	1.167	2.960
Ormana kasabası	680	694	285	680
Manavgat kazası	2.603	2.810	999	2.548
Düşenbe kazası	818	854	401	919
Senir nahiyesi	1.890	2.004	660	1.460
Yörükler	2.620	2.466	1.861	5.109
Abdallar	45	49	44	110
Kıbtüler	12	41	12	27
Gayrimüslim Rumlar	440	512	188	549
Gayrimüslim yabancı	71	16		17
Toplam	29.102	30.847	13.147	33.456

Kaynak: BOA., NFS.d., 3344, s. 2-194, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3345, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3346, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3347, s. 1-337, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3348, s. 1-289, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); BOA., NFS.d., 3349, s. 3-276, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3350, s. 2-113, (25 Cemâzi-yel-evvel 1259/23 Haziran 1843); BOA., NFS.d., 3351, s. 6-26, (1260/1844); BOA., NFS.d., 3352, s. 2-73, (5 Ramazan 1246/17 Şubat 1831); BOA., NFS.d., 3353, s. 2-114, (23 Ramazan 1249/3 Şubat 1834); BOA., NFS.d., 3354, s. 2-184, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); BOA., NFS.d., 3355, s. 2-70, (15 Şa'bân 1246/29 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3356, s. 2-170, (29 Zilhicce 1249/9 Mayıs 1834); BOA., NFS.d., 3357, s. 2-157, (25 Ramazan 1246/9 Mart 1831); BOA., NFS.d., 3358, s. 1-313, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3359, s. 2-221, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3360, s. 2-75, (15 Receb 1246/30 Aralık 1830); BOA., NFS.d., 3361, s. 2-189, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3362, s. 4-114, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3363, s. 2, (1259/1843); BOA., NFS.d., 3365, s. 2-17, (17 Receb 1246/1 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3366, s. 2-9, (1249/1833); BOA., NFS.d., 3367, s. 1, (1 Muharrem 1252/18 Nisan 1836); BOA., NFS.d., 3368, s. 2-13, (1256/1840).

Tablo 7: Alaiye Sancağında Meslek Grupları ve Şahısların Özel Durumu

Meslek ve Mevcut Özel Durum	1830-1831		1840-1844	
	Kişi Sayısı		Kişi Sayısı	
	Müslim	Gayrimüslim	Müslim	Gayrimüslim
Alaiye kethüdası	1			
Alaiye müftüsü	1			
Alaiye mütesellimi	1			
Alaiye naibi	1			
Alil			9	
Amâ			18	
Amele				7
A'rec			70	
Asakir-i Bahriye'de			22	
Asakir-i Mansure'de	498		623	
Asakir-i Mansure onbaşı	1			
Asakir-i Mansure süvarisi	3		1	
Asakir-i Mansure topçusu			32	
Asakir tekaüdü			50	
Attar			1	25
Ayakçı	1			
Ayak haffâfi				2
Âyân ve voyvoda	1			
Ayn-ı vâhid			14	
Ayn-ı ma'zûr			2	
Bakırcı		1		
Bakkal		3		2
Bahkçı		1		1
Basmacı		4		1
Beratlu tüccar				2
Berber		3		6
Berber çırağı	1			1
Binidbân			1	
Bohçacı				4
Boyacı	1	1		4
Boyacı çırağı	1			1
Budala			1	
Cebelü sipahi			2	
Çerçi		13		3
Çırac		3		
Çiftçi				2
Çilingir		2		3
Çilingir şakirdi				1
Çoban	4			
Çolak	1		57	
Çömlekçi		2		4
Dakik hamalı				1
Değirmenci	2		1	
Dellâl				1

Demirci	1	12	2	18
Demirci çırağı	2			
Demirci kalfası				1
Demirci şakirdi				5
Dergâh-ı muallâ kapıcıbaşı	1			
Dersiâm	10		6	
Dersiâm ve hatib	2			
Dersiâm, hatib ve imam	1			
Dersiâm ve imam	2			
Dersiâm ve muhtar	1			
Dikici	5	3		7
Dikici kalfası				1
Dikici şakirdi				1
Deveci	2			
Duhancı	1	2		5
Duvarcı				19
Dülger		56		60
Dülger çırağı		6		4
Dülger kalfası				2
Eğriboyun			1	
Ekmekçi	1	5		2
Ekmekçi çırağı	1			
Eskici	3			
Eşkinci sipahi			50	
Eşkinci tekaüdü			4	
Ettubbâ				2
Fıtık illeti ile mazur			67	
Gemici				1
Gemici marangozu				1
Gulâm	8		29	
Gümrük'te	1			
Gümrük kantarcısı				1
Habbaz	1			8
Habbaz kalfası				1
Hacc-ı şerifte	4			
Hakim	11		2	
Haleb'de asakir			1	
Hamal	19	1		
Hatib	40		35	
Hatib ve muhtar	7		6	
Helvacı	1			1
Hizmetkar	271	14	11	
Hoca	2			
İllet-i nüzûl			2	
İmam	53		116	
İmam ve hatib	13		17	
İmam ve muhtar	5		5	
İmam, muhtar ve hatib	2			
İskenderiye'de asakir	2			
İskenderiye'de gemici	1			
İskenderiye'de kapudan	1			
İskenderiye'de topçu	9			
İşçi	1			

İzmir'de şirinci	1			
Kadı	1			
Kahveci	2			2
Kalaycı	1	16		33
Kalaycı çırağı		1		2
Kantarıcı		1		
Kapçı		3		
Karıcı		3		
Kapudan	1			
Kasap	5			
Kâtip	1			
Kavas	11		1	
Kayıkçı	5	4		
Keşiş				1
Kıbrıs'da kayıkçı	19			
Kiracı		1		
Konya naibi kethüdası	1			
Koru işçisi	25			
Kötürüm ve mecnûn			1	
Kuyumcu				6
Küfeci	1			
Marangoz	1	3		8
Marangoz çırağı		3		1
Marangoz kalfası				2
Mâriz			11	
Masrû'			39	
Ma'zûr			49	
Meclis-i aza-i kaza			1	
Mecnûn			40	
Mecrûh	1		4	
Meczûb			20	
Medresede	34		1	
Meflûc	4		10	
Mısır'da asakir	31		1	
Mısır'da binbaşı	1			
Mısır'da kapudan	1			
Mısır'da kâtip	2			
Mısır'da onbaşı			1	
Mısır'da topçu	14			
Mısır'da Mehmet Ali Paşa asakiri	1			
Mısır'da Mehmet Ali Paşa kapudanı	1			
Mısır'da yüzbaşı	1			
Miralay Aşkar Ağa maiyetinde	19			
Mîrîmirânkirâmdan	1			
Muhtar	206		158	
Muhtar-ı evvel			43	
Muhtar-ı sani	1		47	
Muhtesip	2			
Müderris			3	
Müderrisin kiramdan dersiâm			4	
Müderrisin kiramdan hatib			2	
Müderris sahib-i fetva			1	
Naib	34		7	

Nakib	1			
Niyabet tahsilinde	8			
Ordu-yı hümayun'da	4			
Pabuççu				7
Pabuççu kalfası				2
Pabuççu şakirdi				4
Papaz		2		1
Pâs-bân	1			
Pazarıcı				1
Rençber			1	
Rodos'da çavuş	1			
Sabık şehir kethüdası	1			
Sağır			1	
Sahib-i timar			1	
Sâis	1			
Saka	1			
Sipahi			3	
Sipahi tekaüdü	1		4	
Şekerci	1			
Tabib				1
Tahsilde	58		33	
Tâlib-i ilm			53	
Tarik-i nakşi'den			1	
Tatar	1			
Tersane-i Amire'de	3			
Terzi		8		19
Terzi şakirdi				4
Timarlu süvari			2	
Timarlu süvari tekaüdü			2	
Topal			53	
Tophane-i Amire'de topçu	1			
Topçu kalfası	1			
Topçu çavuşu	7			
Topçu başçavuşu	1			
Topçu neferi	79		39	
Topçu onbaşısı	3		2	
Topçu yüzbaşısı	2			
Tüccar	148	53	84	20
Tüfekçi		3		
Uşakzâde	2			
Yazıcı	1	1		
Yekçeşm	9		68	
Yek-dest			8	
Zabtiye başçavuşu			1	
Zindan kapıcısı	1			

Kaynak: BOA., NFS.d., 3344, s. 2-194, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3345, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3346, s. 2-15, (1 Cemâzi-yel-âhir 1246/17 Kasım 1830); BOA., NFS.d., 3349, s. 3-276, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3351, s. 6-26, (1260/1844); BOA., NFS.d., 3352, s. 2-73, (5 Ramazan 1246/17 Şubat 1831); BOA., NFS.d., 3354, s. 2-184, (29 Zilhicce 1256/21 Şubat 1841); BOA., NFS.d., 3355, s. 2-70, (15 Şa'bân 1246/29 Ocak 1831); BOA., NFS.d., 3357, s. 2-157, (25 Ramazan 1246/9 Mart 1831); BOA., NFS.d., 3359, s. 2-221, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3360, s. 2-75, (15 Receb 1246/30 Aralık 1830); BOA., NFS.d., 3362, s. 4-114, (1256/1840); BOA., NFS.d., 3363, s. 2, (1259/1843).

Kaynakça**1. Arşiv Belgeleri**

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA) Nüfus Defterleri (NFS.d.) Gömlek No: 3344; 3345; 3346; 3347; 3348; 3349; 3350; 3351; 3352; 3353; 3354; 3355; 3356; 3357; 3358; 3359; 3360; 3361; 3362; 3363; 3364; 3365; 3366; 3367; 3368.

2. Araştırma ve İnceleme Eserler

AK, Mehmet, “19. Yüzyılda Teke Yöresi Yörüklerinin Sosyo-Ekonomik Durumu”, *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Antalya, 2012.

AK, Mehmet, “Manavgat’ta Bir Âyân Ailesi Tugayogulları”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, Volume 3, Issue 12, Summer 2010, s. 27-36.

AKBAL, Fazıla, “1831 Tarihinde Osmanlı İmparatorluğunda İdarî Taksimat ve Nüfus”, *Belleken*, Cilt XV, Sayı 60, Ekim 1951, s. 617-628.

BEAUFORT, Francis, *Karamanya*, (Çev. Ali Neyzi-Doğan Türker), Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya, 2002.

ÇADIRCI, Musa, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Durumu*, TTK, Ankara, 1997.

BİLİM, Cahit, “Arşiv Belgelerinde ve Salnamelerde Alanya”, *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*, Alsav, Alanya, 2004, s. 197-202.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, (Haz. Aydın Sami Güneyçal), Aydın Kitabevi, Ankara, 2005.

EBÛ ABDULLAH MUHAMMED İBN BATTÛTA TANCÎ, *İbn Battûta Seyahatnâmesi*, (Çev. A. Sait Aykut), YKY, İstanbul, 2005.

ERDEM, İlhan, “Türkiye Selçukluları ve Beylikler Devri ile Seyahatnamelerde Alanya (XIV-XVII. Y.Y.lar)”, *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri II*, Alsav, Alanya, 1996, s. 445-449.

ERDOĞRU, M. Akif, “Gezginlerin Gözüyle Alanya Kenti”, *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*, Alsav, Alanya, 2004, s. 119-122.

ERTEN, Süleyman Fikri, *Antalya Tarihi*, Tan Matbaası, İstanbul, 1940.

ERTEN, Süleyman Fikri, *Tekeliogulları*, Hüsnütabiat Basımevi, İstanbul, 1955.

GÖNÜLLÜ, Ali Rıza, “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Alanya (1908-1938)”, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul, 2003.

İBN BÎBÎ, *Selçuknâme*, (Terc. Mükrimin Halil Yınanç, Haz. Refet Yınanç-Ömer Özkan), Kitabevi, İstanbul, 2007.

KARACA, Behset, *XV. ve XVI. Yüzyıllarda Manavgat Kazası*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2009.

KARAGEDİK, Nazım, “XIX. Yüzyıl Ortalarında Alaiye Merkezde İskan-Nüfus ve Mesleki Yaşam (1844 Tarihli Temettuat Defterlerine Göre)”, *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri IV*, Alsav, Alanya, 2007, s. 232-250.

KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831*, Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1943.

- KARPAT, Kemal H., *Osmanlı Nüfusu (1830-1914) Demografik ve Sosyal Özellikleri*, (Çev. Bahar Tırnakçı), Tarih Vakfı, İstanbul, 2003.
- KELEŞ, Bahattin, "Türkiye Selçuklularının XIII. ve XIV. Yüzyılda Kıbrıs Krallığı, Ceneviz ve Venediklilerle Olan Ticaretinde Antalya'nın ve Alanya'nın Yeri ve Önemi", *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri IV*, Alsav, Alanya, 2007, s. 156-160.
- KONYALI, İbrahim Hakkı, *Alanya (Alâiyye)*, (Yay. Haz. M. Ali Kemaloğlu), Ayaydın Basımevi, İstanbul, 1946.
- LLOYD, Seton-RICE, D. Storm, *Alanya ('Alâ'yya)*, (Çev. Nermin Sinemoğlu), TTK, Ankara, 1964.
- MEHMED ZILLİOĞLU EVLİYA ÇELEBİ, *Evlîya Çelebi Seyahatnamesi*, (Sad. Zuhuri Danışman), Özyayın Matbaası, İstanbul, 1971.
- ORAL, Mustafa, "Selçukludan Cumhuriyete Alanya-Kıbrıs İlişkileri", *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri IV*, Alsav, Alanya, 2007, s. 161-171.
- ÖZÇELİK, Selahittin, "XIX. Yüzyıl Ortalarında Alanya Kaza Merkezinde Ekonomik Hayat", *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri IV*, Alsav, Alanya, 2007, s. 181-231.
- ÖZKAN, Selim Hilmi, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Gündoğmuş (Kise ve Nağlu Nahiyeleri)*, Alanya Ticaret ve Sanayi Odası Kültür Yayınları, Alanya, 2011.
- ÖZKAN, Selim Hilmi, "XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Alâiye Sancağının İdarî Yapısı ve Nüfus Durumu", *Uluslararası Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi (TÜBAR)*, Volume 1, Issue XXIX, Bahar 2011, s. 275-291.
- ÖZTÜRK, Necdet, "Alanya'nın Türkler Tarafından Fethi ve Sonrasına Dair Bazı Düşünceler", *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*, Alsav, Alanya, 2004, s. 429-433.
- SARAÇOĞLU, Hüseyin, *Akdeniz Bölgesi*, Cilt III, 1. Kısım, MEB, İstanbul, 1968.
- SEYİRCİ, Musa, "Seyyahların Gözüyle Alanya", *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*, Alsav, Alanya, 2004, s. 35-40.
- ŞÂNÎ-ZÂDE MEHMED 'ATÂ'ULLAH EFENDİ, *Şânî-Zâde Târîhi*, (Yay. Haz. Ziya Yılmaz), Çamlıca, İstanbul, 2008.
- ŞEMSEDDİN SAMÎ, *Kâmûs-ı Türkî*, (Neşr. Ahmed Cevdet), İkdâm Matbaası, Dersa'âdet, 1317.
- TEXIER, Charles, *Küçük Asya Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi*, (Çev. Ali Suat), Cilt III, Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara, 2002.
- TIZLAK, Fahrettin, "Tekelioğlu İsyanı", *XIII. Türk Tarih Kongresi Bildirileri*, Cilt III, Kısım I, TTK, Ankara, 2002, s. 237-254.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, "Nizam-ı Cedid Ricalinden Kadı Abdurrahman Paşa II", *Belleten*, Cilt XXXV, Sayı 139, 1971, s. 409-451.